

גמרא סדורה

מסכת נדה

פרק ה' - "יוצא דופן"

לימוד פרק זה מוקדש

לעילוי נשמת סבתי

מרת פרומה פרידה בת אנשיל הלברשטט ז"ל

כ"ה חשוון תשמ"ב

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות

דניאל ברק וינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

©

כל הזכויות על הניקוד, הפיסוק והחלוקה לסוגיות ופסקאות שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודיך" ולדניאל ברק וינט.

טו חשוון תש"פ

מסכת נדה פרק ה' - "יוצא דופן"

1. מ, א

כ"י

מתני'
יוצא דופן. על ידי סם נפתחו מעיה והוציאו את העובר לחוץ ונתרפאת:
כל הנשים. לענין נדה:
מטמאות. מכי אתא דם לבית החיצון אע"ג דהעמידוהו כותלי רחמה:
בבשרה. משמע בתוך בשרה:
לחוץ. בגמרא יליף לה:
שנזדעזעו אבריו. נעקר שכבת זרע מגופו:

גמ'
אלא כעין שהזריעה. כגון נימוק הולד כדאמר בהמפלת (לעיל כו.) שליא בבית הבית טמא כו' רבי שמעון אומר הולד נימוק ואמר בגמרא מודה רבי שמעון שאמו טמאה לידה ויליף טעמא מהכא אבל רבנן לא צריך להו קרא להכי דהא לדידהו כיון דאמרי הבית טמא לית להו נימוק ופשיטא דאמו טמאה לידה:
תלד. ואם נקבה תלד דמצוי למכתב ואם נקבה וטמאה שבועים:

מתניתין

מ,א

יוצא דופן:
אין יושבין עליו: ימי טומאה,
וימי טהרה.
ואין חייבין עליו קרבן.
רבי שמעון אומר:
הרי זה כילוד.

כל הנשים מטמאות בבית החיצון, שנאמר: "דם יהיה זכה בבשרה"¹⁹¹ (ויקרא טו, יט).

אבל הזב,
ובעל קרי - אינו מטמאין עד שתצא טומאתו לחוץ.
היה אוכל בתרומה והרגיש שנזדעזעו אבריו,
אוחז באמה וכולע את התרומה.

ומטמאין: בכל שהוא,
אפילו כעין החרדל,
ובפחות מכן.

גמרא

אמר רבי מני בר פטיש:
מאי טעמייהו דרבנן?
אמר קרא: "אשה כי תזריע וילדה זמר"¹⁹² (ויקרא יב, ב) - עד שתלד במקום שהיא מזרעת.

ורבי שמעון?

ההיא דאפילו לא ילדה,
 אלא כעין שהזריעה אמו - טמאה לידה.

ורבי שמעון מאי טעמיה?

אמר ריש לקיש:
אמר קרא: "תלד"¹⁹³ (ויקרא יב, ה) - לרבות יוצא דופן.

ורבנן?

האי מבעי ליה לרבות: טומטום,
 ואנדרוגינוס.
 דסלקא דעתך אמינא: **"זכר"** ו**"נקבה"** כתיב, זכר - ודאי, נקבה - ודאית,
 ולא טומטום ואנדרוגינוס,
 קא משמע לן.

ורבי שמעון?

נפקא ליה מדתני בר ליואי,
 דתני בר ליואי:
"לבן"¹⁹⁴ (ויקרא יב, ו) - לבן, מפל מקום.

¹⁹¹ ואשה כי תהיה זכה דם יהיה זכה בבשרה שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הגגע בה יטמא עד הערב

¹⁹² דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זמר וטמאה שבעת ימים מימי נדת דותה תטמא

¹⁹³ ואם נקבה תלד וטמאה שבעים ימים יום וששת ימים תשב על דמי טהרה

¹⁹⁴ ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן שנתו לעלה וכן יונה או תר להטאת אל פתח אהל מועד אל הכהן

"לבת" (ויקרא יב, ו) - **לבת, מפל מקום**.

רס"י

לחייב על כל בן ובן. שאם טבלה לאחר י"ד לנקבה ושמשה ונתעברה וילדה לאחר שמונים מביאה שני קרבנות:

תורת היולדת. משמע תורה אחת ליולדת ולדות הרבה:

שלפני מלאת. ילדה עכשיו וילדה לאחר שמונים קמא הוי לפני מלאת ובתרא הוי לאחר מלאת:

זאת. משמע כמו שמפורש בענין קרבן אחד לולד אחד:

הני מילי. דאין מביאה על שלפני מלאת ולאחר מלאת קרבן אחד:

בתרי עיבורי. שילדה וחזרה ונתעברה בתוך ימי טוהר וילדה לאחר שמונים:

כגון יהודה וחזקיה. דאמרינן בהמפלת (לעיל כז.) שנשתאה אחרון אחר הראשון ג' חדשים:

ורבנן?

האי מבעי ליה לחייב על כל בן ובן. ולחייב על כל בת ובת.

ורבי שמעון?

נפקא ליה מדתני תנא קמיה דרב ששת:

"זאת תורת היולדת"¹⁹⁵ (ויקרא יב, ז) - **מלמד שמביאה קרבן אחד על ולדות הרבה. יכול תביא על לידה ועל זיבה כאחת?**

אלא: יולדת דאכלה דם,

ויולדת דאכלה חלב - בחד קרבן תסגי לה!?

אלא יכול תביא על לידה שלפני מלאת ועל לידה שלאחר מלאת כאחת!?

תלמוד לומר: "זאת" (ויקרא יב, ז).

ורבנן?

אף על גב דכתיב: **"זאת"** (ויקרא יב, ז) איצטריך **"לבן או לבת"** (ויקרא יב, ו).

סלקא דעתך אמינא: הני מילי בתרי עיבורי¹⁹⁶ אבל בחד עבורא כגון יהודה וחזקיה בני רבי חייא, אימר: בחד קרבן סגי לה,

קא משמע לן.

¹⁹⁵ והקריבו לפני ה' וכפר עליה וטהרה ממקד דמיה זאת תורת היולדת לזכר או לנקבה

¹⁹⁶ גירסת וילנא: (דחד הוי נפל)

2. מ, א

רש"י

מודה ר"ש. ביוצא דופן :
שאינו קדוש. קדושת הגוף אלא כשאר קדשים שקדם מומן להקדשן דלא קדשי אלא כעצים וכאבנים לדמיהם ויוצאין לחולין ליגזוז וליעבד :
לידה לידה. כתיב בקדשים (ויקרא כב) שור או כשב או עז כי יולד וכתוב בבכור (דברים טו) אשר יולד :
מאדם. לענין טומאה וטהרה דכתיב וילדה זכר :
אמו מאמו. בבכור כתיב (שמות כב) שבעת ימים יהיה עם אמו ובקדשים כתיב (ויקרא כב) והיה שבעת ימים תחת אמו :
שכן אם בהמת קדשים פיגול נותר וטמא. אם בתרוייהו כתיב אמו ותרוייהו בהמת קדשים ופיגול ונותר וטמא נוהג בהם לאפוקי אדם דליתיה בכל הני :
פשוט. אדם משתעי בין בפשוט בין בבכור וכן קדשים הוו פשוטים ובין באדם ובין בקדשים לא משתעו בזכרים לחודייהו טפי מבנקבות לאפוקי בכור דליתיה אלא בזכרים ותרוייהו בין אדם בין קדשים לא הוו קדושין מאליהם אבל בכור קדושתו מאליו ובין קדשים ובין אדם לא הוו מתנות כהונה כגון שלמים לבעלים הן לאפוקי בכור דהוי ממתנות כהונה :

["יוצא דופן]:

אין יושבין עליו: ימי טומאה, וימי טהרה.
ואין חייבין עליו קרבן.
רבי שמעון אומר:
הרי זה פילוד!]

אמר רבי יוחנן:

ומודה רבי שמעון בקדשים שאינו קדוש.

מאי טעמא?

גמר "לידה" ¹⁹⁷ (ויקרא כב, כז) "לידה" ¹⁹⁸ (דברים טו, יט) מבכור, מה התם - פטר רחם, אף כאן - פטר רחם.

ולגמר "לידה" "לידה" ¹⁹⁹ (ויקרא יב, ב) מאדם, מה התם - יוצא דופן, אף כאן - יוצא דופן.

מסתברא מבכור הוה ליה למילף,

שכן "אמו" ²⁰⁰ (ויקרא כב, כז) "מאמו" ²⁰¹ (שמות כב, כט).

אדרבה מאדם הוה ליה למילף, שכן פשוט מפשוט!

אלא מבכור הוה ליה למילף, שכן: "אם", בהמת קדשים, פיגול, נותר, וטמא.

אדרבה מאדם הוה ליה למילף, שכן: פשוט, זכר, קדוש, במתנה!

הנה נפישן.

¹⁹⁷ שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיזם השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה'
¹⁹⁸ כל הבכור אשר יולד בקרדף ובצאנף הזכר תקדיש לה' אלהיו לא תעבד בכור שורך ולא תגזז צאנף
¹⁹⁹ דבר אל בני ישראל לאמר אשה פי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים מימי נדת דותה תטמא
²⁰⁰ שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיזם השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה'
²⁰¹ בן תעשה לשרדך לצאנף שבעת ימים יהיה עם אמו ביזם השמיני תתנו לו

3. מ, א - מא, א

רפ"י

דמסייע ליה לרבי יוחנן. דאמר דמודה ר"ש ביוצא דופן דקדשים:

זאת תורת העולה היא העולה. ומהאי קרא נפקא לן בזבחים (דף כו:) פסולין שאם עלו לא ירדו דכתיב על מוקדה משתעלה תוקד וכתב רחמנא זאת דמשמע מיעוטא כלומר זאת אם עלתה לא תרד אבל אחרת אע"פ שעלתה תרד וכתיב היא דמשמע מיעוטא וכתיב העולה דמשמע העולה עולה כשרה ולא פסולה והני תלתא מיעוטי ממעטי הני תלתא פסולי:

שנשחטה בלילה ושנשפך דמה. לארץ ולא נזרק: **ושיצא דמה חוץ לקלעים.** אבל כל הנך פסולי אחרוני דמכשר בהו רבי שמעון כגון לן ויוצא שיצא הברש קודם זריקת דם וטמא ושנשחט לאוכלו חוץ לזמנו וחוץ למקומו כולן מודה נמי רבי יהודה דלא ירדו וטעמא מפרש רבי יהודה במסכת זבחים בפרק המזבח מקדש (דף פד:) מפני מה אמרו לן בדם כשר שהרי לן כשר בברש וכן כולן: **והלן דם הלן:**

והיוצא. בשר עולה שיצא והכניסה והעלה:

והנותר. בשר שנתותר חוץ לזמנו והקטירו: **ושנשחט.** על מנת לאוכלו חוץ לזמנו דהוי פגול:

ושקבלו פסולין את דמו וזרקוהו. כגון בעל מוס או שאר פסולין ולהכי נקט קבלו פסולין ולא נקט ששחטוהו פסולין שהשחיטה כשרה בפסולין כדתנן (זבחים דף לא:) כל הפסולין ששחטו שחיתתן כשרה:

והנתנין למעלה. מחוט הסיקרא דקיי"ל חטאת בהמה למעלה דכתיב בה קרנות ועולה למטה: **הנתנין בפנים.** על מזבח הפנימי כגון פר העלם דבר ופר כהן משיח:

והחטאת ששחטו שלא לשמן. להכי נקט פסח והחטאת דקיימא לן (שם דף ב.) כל הזבחים שנובחו שלא לשמן כשרין חוץ מפסח וחטאת:

הרובע והנרבע מוקצה ונעבד. פסולין ליקרב כדיליף לקמן בשמעתין:

מוקצה. שיחדו לצורך תקרובת עבודת כוכבים: **ונעבד.** שהשתחוה לו:

כלאים. פסולין לקרבן שנאמר (ויקרא כב) שור או כשב פרט לכלאים:

אחר שריבה הכתוב ומיעט אמרת כו'. הוואיל וכתוב אחד ריבה וכתוב אחד מיעט מעתה יש לך לילך אחר אומד הדעת: **מרבה אני את אלו שהיה פסולין בקדש.** שלאחר שבאו לעזרה אירע פסולין:

"]אמר רבי יוחנן:

ומודה רבי שמעון בקדשים שאינו קדוש".

אמר רב חייה ברביה דרב הונא משמיה דרבא:

תניא דמסייע ליה לרבי יוחנן:

"רבי יהודה אומר:

"זאת תורת העולה היא העולה"²⁰² (ויקרא ו, ב) - הרי אלו שלשה מיעוטיין:

פרט לנשחטה בלילה,

ושנשפך דמה,

ושיצא דמה חוץ לקלעים - שאם עלתה תרד.

רבי שמעון אומר:

"עולה" - אין לי אלא עולה בשרה, מנין לרבות: שנשחטה בלילה?

ושנשפך דמה?

ושיצא דמה חוץ לקלעים?

והלן?

והיוצא?

והטמא?

והנותר.

ושנשחט חוץ לזמנו?

והלן דם הלן:

ושקבלו פסולין?

וזרקו את דמו²⁰³?

והנתנין למעלה שנתנן למטה?

והנתנין למטה שנתנן למעלה?

והנתנין בחוץ שנתנן בפנים?

והנתנין בפנים שנתנן בחוץ?

והפסח,

והחטאת ששחטן שלא לשמן?

מנין?

תלמוד לומר: "זאת תורת העולה" (ויקרא ו, ב) - ריבה תורה אחת לכל העולין,

שואם עלו - לא ירדו.

יכול שאני מרבה את: הרובע?

והנרבע?

והמוקצה?

והנעבד?

ואתנן?

והמחיר?

והבלאים?

והטרפה?

ויוצא דופן?

תלמוד לומר: "זאת".

ומה ראית לרבות את אלו, ולהוציא את אלו?

אחר שריבה הפתוב ומיעט,

אמרת: מרבה אני את אלו - שהיה פסולין בקדש,

ומוציא אני את אלו - שלא היה פסולין בקדש".

קתני מיהת: "יוצא דופן" דלא,

מאי לאו "יוצא דופן" דקדשים.

אמר רב הונא ברביה דרב נתן:

לא! "יוצא דופן" דככור.

²⁰² צו את אהרן ואת בניו לאמור זאת תורת העולה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו

²⁰³ דמו?

מ,ב

מא,א

רַש"י

מפטר רחם נפקא. דלא קדיש וכיון דחולין הוא למה לי למעוטי פשיטא אם עלה ירד:
מאמו אמו נפקא. נמי דלא קדיש דגמר מבכור:
תרי קראי. אמו אמו וזאת:
חד לבהמה דחולין. ואוליד דרך דופן ואקדשיה ושמעינן מאמו אמו דלא קדיש וחד לבהמה דקדשים דעל כרחך ולד היוצא ממנה קדוש מאליו ואיצטריך למעוטי מזאת דאע"ג דקדיש אם עלה ירד הואיל ולא היה פסולו בקדש:
וקסבר ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים. נראה בעיני דלא גרסי' ליה ופירוש משובש הוא דכל שכן למאן דאמר משעת יצירה הן קדושים דהיינו במעי אמו דאיצטריך למעוטי מזאת:
הכי נמי מסתברא. דכל הני פסולין דהכא בבהמות קדשים קאמר ורובע ונרבע כגון שהקדישן ולבסוף נרבעו ומוקצה ונעבד נמי בקדשים קלים ואליבא דרבי יוסי הגלילי דאמר ממון בעלים הן ויכול לאוסרן והכי נמי מוקמינן בפרק בתרא דזבחים (דף קיד.) ואתנן ומחיר כשנתן לה עובר בהמת קדשים קלים באתנן וקסבר בהוייתן הם קדושים ולא קודם לכן לפיכך איסור אתנן ומחיר חל עליהם וקדושה דממילא נמי חיילא עליהו והרי הם קדושים וכלאים וטרפה ויוצא דופן נמי בולדות קדשים:
הכי נמי מסתברא. דבקדשים קאי ותרי קראי איצטריכא ליה כדאמר מדקתני הרובע והנרבע וקא ממעט להו מהאי קרא וכי מהכא נפקא מהתם נפקא:
מן הבהמה. אדם כי יקריב מכם מן הבהמה ולא כל הבהמה להוציא את הרובע והנרבע:
נוגח. שהמית את האדם והאי רובע ונרבע ונוגח דקתני כגון על פי עד אחד או על פי הבעלים דמודה בקנס פטור הלכך להדיט שרי ולגבוה אסור אבל ע"פ שני עדים בסקילה הוא ולהדיט נמי אסור:
כלאים. מן העז ומן הכבש:
נדמה. אביו ואמו מן העז והוא כבש וכיון דנפקי מהתם דלא קדש למה לי למעוטי מהכא דירדו הא חולין נינהו:
לבהמה דחולין. ואקדשה:

בכור מ' **פטר רחם**²⁰⁴ (שמות יג, יב) נפקא.

אָלָא מַאי? דְּקָדָשִׁים!?

מ' **אָמוֹ**²⁰⁵ (ויקרא כב, כז) "**מֵאִמוֹ**"²⁰⁶ (שמות כב, כט) נְפָקָא!

האי מאי?

אי אמרת בשלמא: דקדשים - היינו דאצריכי²⁰⁷ תרי קראי:

חד - לבהמת חולין דאוליד דרך דופן ואקדשה,

וחד - לבהמת קדשים דאוליד דרך דופן,

וקסבר: ולדות קדשים - בהוייתן הן קדושים.

אָלָא אי אמרת: דבכור - מ' **פטר רחם** (שמות יג, יב) נפקא!

הכי נמי מסתברא, מדקתני: "**הרובע, והנרבע, והמוקצה, והנעבד, והנלאים**,"

הני מהכא נפקא?! מהתם נפקא: "**מן הבהמה**"²⁰⁸ (ויקרא א, ב) - **להוציא הרובע והנרבע.**

"**מן הבקר**" - **להוציא את הנעבד.**

"**מן הצאן**" - **להוציא את המוקצה.**

"**ומן הצאן**" - **להוציא את הנוגח!**

ותו כלאים מהכא נפקא? מהתם נפקא: "**שור או קשב או עז**"²⁰⁹ (ויקרא כב, כז) -

"**שור**" - **פרט לבלאים.**

"**או עז**" - **פרט לנדמה!**

אָלָא אַצְטְרִיכוּ תְרֵי קְרָאִי:

חד - לבהמת חולין,

וחד - לבהמת קדשים.

הכא נמי, איצטריך תרי קראי.

²⁰⁴ והעברת כל פטר רחם לה' וכל פטר שגור בהמה אשר יהיה לך הזכרים לה'

²⁰⁵ שור או קשב או עז מי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה'

²⁰⁶ מן תעשה לשרף לצאנך שבעת ימים יהיה עם אמו ביום השמיני תתנו לו

²⁰⁷ דאצטריכי?

²⁰⁸ דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם מי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם

²⁰⁹ שור או קשב או עז מי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה'

4. מא, א-ב

רפ"י

המקשה ג' ימים. בימי זיבה וראתה דם כל שלשה דרך רחם: **ויצא ולד דרך דופן הרי זו יולדת בזוב**. כלומר זבה היא דכי טיהר רחמנא מזיבה דם הקושי הני מילי בלידה מעלייתא אבל דרך דופן לאו לידה היא:

אין זו יולדת בזוב. ור"ש לטעמיה דאמר יוצא דופן ולד מעליא הוא ומטהר את קישויו:

ודם היוצא משם. לקמן מפרש מאי קאמר:

ר"ש לטעמיה. דאמר במתניתין יושבין עליו ימי טומאה אפילו בלידה יבשתא וימי טהרה אלמא ולד הוא הלכך לענין קושי נמי ולד הוא ומטהר את קישויו:

אלא סיפא במאי פליגי. הא ליכא למימר דם היוצא עמו דרך דופן יהיה טמא כדס הלידה דאם כן איפכא מבעי ליה רבי שמעון מטמא דאמר ולד הוא וחכמים מטהרים אלא ודאי אפי' לרבי שמעון לא הוי אלא כדס המכה והא דאמר רבי שמעון במתניתין יושבין עליו ימי טומאה משום ולד קאמר ולא משום דם:

ודם דרך רחם. בשלשת ימי הקושי קודם לידה ואמור רבנן דזיבה היא דלא מטהר לה ולד דלאו לידה היא ורבי שמעון מטהר לטמא הואיל וימי זיבה הן ודם קושי בימי זיבה רחמנא טהריה:

שיצא ולד ודם דרך דופן. ופלוגתא אחריתי היא ולא אקושי קאי דרישא איירי כשיצא דם דרך רחם קודם לידה:

רבנן סברי מקור מקומו טמא. הלכך טיפת דם מטמאה ואע"ג דדרך דופן לאו ראייה היא לטמא את האשה טומאת שבעה מיהו טיפה עצמה מטמאה במגע משום דנגע במקור ומקור מקומו טמא ורבי שמעון סבר מקור מקומו טהור מלטמא טיפה הנוגעת בו הלכך כי אתא דם דרך דופן טהור מלטמא וכדס מכה דמי וכי אתא נמי דרך רחם טהור כל ימי זיבה היכא דליכא שופי סמוך ללידה דולד מטהרו ואע"ג דולד דרך דופן נפק:

מטמא באשה טומאת שבעה. משום ראיית נדה ואע"ג דבא דרך דופן:

תנו רבנן:

"המקשה שלשה ימים ויצא ולד דרך דופן - הרי זו יולדת בזוב.

ורבי שמעון אומר:

אין זו יולדת בזוב.

ודם היוצא משם - טמא.

ורבי שמעון - מטהר."

בשלמא רישא: רבי שמעון - לטעמיה,

ורבנן - לטעמיהו.

אלא סיפא - במאי פליגי?

אמר רבינא:

כגון שיצא ולד דרך דופן.

ודם דרך רחם,

ואזדא רבי שמעון - לטעמיה,

ורבנן - לטעמיהו.

מא,ב

מתקיף לה רב יוסף:

חדא - דהיינו רישא!

ועוד "משום" - מקום ולד משמע!

אלא אמר רב יוסף:

כגון שיצא ולד ודם דרך דופן,

ובמקור מקומו טמא קמיפליגי:

מר סבר: מקור מקומו טמא.

ומר סבר: מקור מקומו טהור.

אמר ריש לקיש:

לדברי המטמא בדם - מטמא באשה.

לדברי המטהר בדם - מטהר באשה.

ורבי יוחנן אמר:

אף לדברי המטמא בדם - מטהר באשה.

ואזדא רבי יוחנן לטעמיה,

דאמר רבי יוחנן משום **רבי שמעון בן יוחי:**

מנין שאין אשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה?

שנאמר: **"ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקרה הערה"**²¹⁰ (ויקרא כ, יח) -

מלמד - שאין אשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה.

²¹⁰ ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקרה הערה והוא גלתה את מקור דמיה ונמרתו שניהם מקרב עמם

5. מא, ב

רש"י

שנעקר. חתיכת בשר :
נחושתך. שולייך והיינו מקור
 וכתיב ותגלי ערותך אלמא נעקר
 ונשפך לארץ קרי ליה ערוה
 כאילו הוא במקומו הילכך טמא.
 נחושתך שולים כדאמר במסכת
 שבת (דף מא.) מפני שנחושתה
 מחממתה ובטהרות נמי בכמה
 דוכתינן נחושתו של תנור (כלים
 פ"ח מ"ג):
לטומאת ערב. מפני שנגעה בו
 ביציאתה :
טיפי מרגליות. דם לבן וצלול :
לטומאת ערב. מפני שנגע במקור
 ונוגע בה :
מעלמא. מן הצדדין :

אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה:
 מקור שנעקר ונפל לארץ - טמאה,
 שנאמר: "יען השפך נחשתך ותגלה ערותך"²¹¹ (יחזקאל טז, לו).

למאי?

אילימא: לטומאת שבועה - "דם"²¹² (ויקרא טו, יט) אמר ר' חמנא, ולא חתיכה!

אלא, לטומאת ערב.

אמר רבי יוחנן:

מקור שהזיע כשתי טיפי מרגליות - טמאה.

למאי?

אילימא: לטומאת שבועה - חמשה דמים טמאין באשה, ותו לא!

אלא, לטומאת ערב.

ודוקא תרתי,

אבל חדא - אימא מעלמא אתיא.

²¹¹ מה אמר אדני ה' יען השפך נחשתך ותגלה ערותך בתזונתיה על מאהביה ועל כל גלילי תועבותיה וכדמי בניה אשר נתת להם
²¹² ואשה פי תהיה זבה דם יהיה זבה במשורה שבועת ימים תהיה בנדתה וכל הנגע בה יטמא עד הערב

6. מא, ב

רפ"י

כשהתינוקת יושבת. נפתח רחמה קצת:
 א"ר יוחנן. לשון קושיא הוא:
 אותו מקום. מי קרי בבשרה כולו
 חוץ הוא ואפי' אצל מגע שרץ
 דקיימא לן אין מגע בית
 הסתרים מטמא גלוי הוא אם
 נגע שם שרץ:
 טומאת בית הסתרים. לקמן
 יליף מוידיו לא שטף במים
 (ויקרא טו) דלאו בר טמויי הוא
 ובתורת כהנים נמי מינה נפקא
 לן:
 כמין שינים. יש בתוך הרחם
 תלתולי בשר:
 שהשמש. אבר:

"כל הנשים מטמאין בבית החיצון,

שנאמר: "דם יהיה זבה בכשרה"²¹³ (ויקרא טו, יט)."

הי ניהו בית החיצון?

אמר ריש לקיש:
 כל שתינוקת יושבת ונראת.

אמר ליה רבי יוחנן:
 אותו מקום גלוי הוא אצל שרץ!

אלא אמר רבי יוחנן:
 עד בין השינים.

איבעיא להו:
 "בין השינים" - כלפנים,
 או: כלחוצץ?

תא שמע:
 דתני רבי זכאי:
 "עד בין השינים."
 בין השינים עצמן - כלפנים."

במתניתא תנא:
 "מקום דישה".

מאי "מקום דישה"?

אמר רב יהודה:
 מקום שהשמש דש.

²¹³ ואשה מי תהיה זבה דם יהיה זבה בכשרה שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הנגע בה יטמא עד הערב

7. מא, ב - מב, א

רפ"י

תלמוד לומר לומר זובה בבשרה. ואע"י דבבבדה כתיב מדאפקיה בלשון זובה ילפינן זיבה: יהיה. זובה בבשרה: **בועלה.** בעל קרי אינו מטמא עד שתצא טומאתו לחוץ כדכתיב (שם טו) ואשר תצא ממנו שכבת זרע: ה"ג בתורת כהנים מה בא זה ללמדנו אם לענין הנוגע בשכבת זרע הרי כבר אמור למטה אלא מפני כו': **מה בא זה ללמדנו.** הא משום טבילה דידיה לא איצטריך דהא כתיב לעיל ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע ואם ללמד עליה שצריכה טבילה אם נגע בשרה מבחוץ בשכבת זרע כשיצתה ממנו הרי כבר אמור למטה בפרשת אמור אל הכהנים (ויקרא כב) או איש אשר תצא ואמר לקמן בפרקין (דף מג): מנין לנוגע בשי"ז ת"ל או איש אלמא מיניה נפקא לן: **אלא.** בא ללמדנו שאפי' לא נגע בשרה מבחוץ בקרי טמאה מפני טיפת תשמיש והוצרך להשמיענו שטמא דאי לא אשמעי' לא הוה קיימא לן מפני שהיא טומאת בית הסתרים ואינה מטמאה אלא מפני שגזירת הכתוב הוא אלמא לא אמרינן דדיה כבועלה: **במשמשת.** גזרת הכתוב ולא בפולטת: **פולטת.** תיפוק ליה דקודם יציאתו חוץ טמאה היא דהא שמישה: **בשטבלה לשמושה.** ולמחר פלטה וקאמר לך ר' שמעון בה דיה כבועלה: **כל שלשה כו'.** וכיון דכל שלשה אסורה משום תשמישה דיה כבועלה היכי משכחת לה אי לאחר שלשה אפי' יצא נמי טהורה דהא שכבת זרע מסרחת היא: **הכא במאי עסקינן.** הא דקאמר ר"ש דטהורה בטבלה לתשמישה שהטבילה במטה דכיון דלא זזה ממקומה אפשר לה בלא פליטה: **מכלל.** דהא דרבא כגון דאזלא איהי בכרעה א"כ מאי אי אפשר שלא תפלוט כל שלשה דמשמע טמאה ודאית הא בחזקת טהורה היא טפי דאיכא למימר בהדי דאזלא ומסגייה בכרעה שדיתיה לכוליה קודם טבילה: **וכי תימא חיישי' שמא נשתייר בה.** ומספיקא קא מטמאה א"כ מאי אי אפשר חיישינן מיבעי ליה: **אלא לרבא נמי,** שהטבילה במטה, ולא קשיא: **כאן - במתהפכת.** **כאן - בשאינה מתהפכת.** **ורבא אקרא קאי,** והכי קאמר: **כי כתב רחמנא: "וְרָחַצוּ בַמֵּיִם וְטָמְאוּ עַד הָעֶרֶב"** (ויקרא טו, יח) - בשאינה מתהפכת, אבל במתהפכת - כל שלשה ימים אסורה לאכול בתרומה, שאי אפשר לה שלא תפלוט.

תנו רבנן:

"בבשרה"²¹⁴ (ויקרא טו, יט) - מלמד שמתמאה בפנים בבחוי.

ואין לי אלא נדה, זבה - מניין?

תלמוד לומר: **"זובה בבשרה"**.

פולטת שכבת זרע - מניין?

תלמוד לומר: **"היה"**.

ורבי שמעון אומר:

דיה כבועלה,

מה בועלה - אינו מטמא עד שתצא טומאה לחוץ,

אף היא - אינה מטמאה עד שתצא טומאתה לחוץ."

וסבר רבי שמעון "דיה כבועלה"?

והתניא:

"וְרָחַצוּ בַמֵּיִם וְטָמְאוּ עַד הָעֶרֶב"²¹⁵ (ויקרא טו, יח) -

אמר רבי שמעון:

וכי מה בא זה ללמדנו?

אם לענין נוגע בשכבת זרע - הרי כבר נאמר למטה: **"או איש"**²¹⁶ (ויקרא כב, ד),

אלא מפני שטומאת בית הסתרים היא,

וטומאת בית הסתרים אינה מטמאה אלא שאגזרת הכתוב הוא!"

לא קשיא:

כאן - במשמששת.

כאן - בפולטת.

"פולטת" - תיפוק ליה דהא שמישה!

בשטבלה לשמושה.

למימרא: דמשמששת בטומאת ערב - סגי לה.

והא אמר רבא:

משמששת - כל שלשה ימים אסורה לאכול בתרומה,

שאי אפשר לה שלא תפלוט!

הכא במאי עסקינן:

שהטבילה במטה.

מפלל דכי קאמר רבא דאזלה איהי בכרעה וטבלה,

דילמא בהדי דקאזלה שדיתא!

מב, א וכי תימא: דילמא אשתייר - אי הכי, 'חיישינן שמא נשתייר' מבעי ליה!

אלא לרבא נמי, שהטבילה במטה,

ולא קשיא:

כאן - במתהפכת.

כאן - בשאינה מתהפכת.

ורבא אקרא קאי, והכי קאמר:

כי כתב רחמנא: **"וְרָחַצוּ בַמֵּיִם וְטָמְאוּ עַד הָעֶרֶב"** (ויקרא טו, יח) - בשאינה מתהפכת,

אבל במתהפכת - כל שלשה ימים אסורה לאכול בתרומה,

שאי אפשר לה שלא תפלוט.

²¹⁴ ואשה פי תהיה זבה דם יהיה זכה בבשרה שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הנוגע בה יטמא עד הערב

²¹⁵ ואשה אשר ישכב איש אתה שכבת זרע ורחצו במים וטמאו עד הערב

²¹⁶ איש איש מוודע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר והנוגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע

8. מב, א

רש"י

רואה הויא. משום ראייה טמיה קרא ומשום נוגעת בשכבת זרע דעד השתא הויא נגיעת בית הסתרים ולא הויא טמאה אלא ביום תשמיש ומגזרת הכתוב וכי פלטה נגעה לבראי ומטמיה: **לסתור**. בזיבה בימי ספירה אי רואה הויא סותרת אבל נוגעת לא שאם נגעה בשום טומאה אינה סותרת דהא וספרה לה כתיב והאיכא: **ולטמא במשהו**. לראייה לא בעינן שיעורא כדאמרי' במתני' לדם נדה ולזיבה ולקרי מטמאין בכל שהוא אבל נוגע בעי שיעורא כדאמר בפירקין (לקמן דף מג:) איכא למי' בכעדשה ואיכא למי' כחתימת פי האמה: **אי שמיע ליה**. לרב שמואל: **מתניתא**. דפליגי רבנן ור"ש לעיל דקאמרי רבנן פולטת שכבת זרע מטמא בפנים כבחוף ולר"ש דדיה כבועלה: **לרבנן רואה הויא**. לענין לטמא בפנים כבחוף ולר"ש נוגעת הויא: **ואי לא שמיע ליה**. אמאי מספקא ליה מסברא נוגעת הויא דהא לא מגופה חזיא אלא מה שקבלה היא פולטת: **ואליבא דרבנן לא קמבעיא ליה**. דכיון דלרבנן מטמיה בפנים כבחוף אלמא רואה הויא וכ"ש דמטמאה במשהו ולענין סתירה נמי סתרה דהא בתורת זיבה מרבי ליה מיהיה זובו: **כי קא מיבעי ליה אליבא דר"ש**. ולטמא בפנים לא מיבעי ליה דהא שמעינן לר"ש דלא מטמיה: **כי קא מבעיא ליה לסתור ולטמא במשהו**. מהו מי אמרי' כי אמר ר' שמעון דיה כבועלה לטמא בפנים כבחוף מה בועלה לא מטמא איהי נמי לא מטמאה אבל לסתור ולטמא במשהו לא משוי לה כנוגעת דהא אי' אמר דיה כבועלה סתרה ומטמאה במשהו כבועלה או דילמא לא שניא דכי היכי דלענין טומאת פנים משוי לה נוגעת לענין משהו וסתירה נמי משוי לה נוגעת: **לעולם לא שמיע ליה**. מתני' ודקאמרינן מסברא נוגעת הויא לא היא מסברא לא מיפשט לן דאיכא למימר מדאחמיר רחמנא בבעלי קריין בסיני דכתיב (שמות יט) אל תגשו אל אשה ולא הזהיר על טמא שרץ רואה הויא: **כולכו ברוקא חדא תפיתו**. כולכם שמעתם שמועה אחת. תפיתו לשון רוק וחבירו בכתובות תוף שדי בפרק אף על פי (דף סא:): **אמר ליה**. אביי שפיר אמר לך: **אבל לסתור ולטמא במשהו רואה הויא**. דאי נמי דיה כבועלה מטמיה כבועלה במשהו וסתרה כבועלה:

בְּעָא מִינֵיהּ רַב שְׁמוּאֵל בַּר בִּישְׁנָא מֵאַבְי: פּוֹלְטַת שְׁכַבְתּוֹ זֶרַע: רֹאֵה הָוִיָא, או: נֹגַעַת הָוִיָא?

נִפְקָא מִינֵיהּ: לְסַתּוֹר, וְלִטְמֵא בְּמִשְׁהוֹ, וְלִטְמֵא בְּפָנִים כְּבַחוּץ.

מַה נִּפְשָׁד: אִי שְׁמִיעַ לִיהּ מִתְּנִיתָא²¹⁷: לְרַבָּנָן - רֹאֵה הָוִיָא, וְלְרַבֵּי שְׁמַעוֹן - נֹגַעַת הָוִיָא. וְאִי לֹא שְׁמִיעַ לִיהּ מִתְּנִיתָא - מְסַתְּבָרָא נֹגַעַת הָוִיָא!

לְעוֹלָם, שְׁמִיעַ לִיהּ מִתְּנִיתָא, וְאֵלִיבָא דְרַבָּנָן - לֹא קָמִיבְעִיא לִיהּ, כִּי קָא מִיבְעִיא לִיהּ - אֵלִיבָא דְרַבֵּי שְׁמַעוֹן.

וְלִטְמֵא בְּפָנִים כְּבַחוּץ - לֹא קָמִיבְעִיא לִיהּ, כִּי קָמִיבְעִיא לִיהּ - לְסַתּוֹר וְלִטְמֵא בְּכָל שְׁהוּא.

מֵאִי? כִּי קָאֵמַר רַבֵּי שְׁמַעוֹן: "דִּיָּה כְּבֹעֵלָה" - הֵנִי מִלֵּי לְטַמְוִי בְּפָנִים כְּבַחוּץ.

אָבֵל לְסַתּוֹר וְלִטְמֵא - בְּכָל שְׁהוּא, רֹאֵה הָוִיָא, או דִּילְמָא: לֹא שְׁנָא?

אִיכָא דְאָמְרֵי: לְעוֹלָם לֹא שְׁמִיעַ לִיהּ מִתְּנִיתָא, וְהָכִי קָמִיבְעִיא לִיהּ: מִדְּאֲחֻמִּיר רַחֲמָנָא אֲבַעְלֵי קְרִיין בְּסִינֵי רֹאֵה הָוִיָא, או דִּילְמָא: לֹא גְמַרְינָן מִסִּינֵי דְחָדוּשׁ הוּא, דְּהָא זָבִין וּמְצוֹרְעִים דְּחַמִּירֵי, וְלֹא אֲחֻמִּיר בְּהוּ רַחֲמָנָא?

אָמַר לִיהּ: רֹאֵה הָוִיָא.

אֲתָא שְׁיִלְיָה לְרַבָּא, אָמַר לִיהּ: רֹאֵה הָוִיָא.

אֲתָא לְקַמְיָה דְרַב יוֹסֵף, אָמַר לִיהּ: רֹאֵה הָוִיָא.

הֵדֵר אֲתָא לְקַמְיָה דְאַבְי, אָמַר לִיהּ: כּוֹלְכוּ בְּרוֹקָא חֲדָא תְּפִיתוּ!

אָמַר לִיהּ:

שְׁפִיר אָמְרֵי לָךְ, עַד כָּאֵן לֹא קָאֵמַר רַבֵּי שְׁמַעוֹן: "דִּיָּה כְּבֹעֵלָה" אֶלָּא לְטַמֵּא בְּפָנִים כְּבַחוּץ, אָבֵל לְסַתּוֹר וְלִטְמֵא בְּכָל שְׁהוּא - רֹאֵה הָוִיָא.

²¹⁷ וגם להלן ע"פ מסורת הש"ס. גירסת וילנא: מתניתין

9. מב, א-ב

ר"י

כולן מטמאין בפנים כבחויף. בראייה ראשונה אבל בשניה ליכא למימר דהא בלא ראייה טמאה היא: **והיולדת.** לקמן מפרש: **הזבה ושומרת יום.** הכי קאמר בין שראתה ג' ימים בין שראתה יום אחד מטמאה בבית החיצון בראייה ראשונה: **אי בימי נדה.** ילדה וראתה הא תני ליה ואי בימי זיבה הא תני ליה לזיבה: **מטמאה לטהרה.** לאחר שבועים וקיימא לן כבית הלל דאמרי בבנות כותים (לעיל דף לה:) ביומי וטבילה תלא רחמנא דלא הוי דם טוהר אלא לאחר טבילה: **ונעקר דם.** לבית החיצון ועמד שם יום או יומים: **טמאה.** כל זמן שהוא בה וכשיצא בעיא טבילה אחריתי דלא טהרתה טבילה והיינו דתניא יולדת מטמאה בבית החיצון: **טמאה בלועה היא.** וקיימא לן בפרק בהמה המקשה (חולין דף עא.) טמאה בלועה אינה מטמאה לא במגע ולא במשא והכא הא טמאה בלועה היא ולא דמיא לכל הנשים שמטמאות בבית החיצון דהתם משום ראייה דמאתמול היא וטומאת שבעה ורחמנא אמר בבשרה מכי אתא בבית החיצון הויא ראייה אבל הכא משום משא ונגיעה היא וטומאת ערב דאי משום ראייה מאתמול איעקר ומאתמול הויא ראייה וראייה דמאתמול לא מהניא לה האידנא דמאתמול הוה להו ימי טמאה והשתא הוה להו ימי טוהר וטומאה בלועה לא מטמאה במגע ובמשא: **אסברית ניהליה.** פירשתי לו טעמא: **וכרכיש לי ברישיה.** הודה לדברי ונענע בראשו: **בגדים בבית הבליעה.** בגדים שהוא לבוש בהן בשעה שנוגע בה אינן טמאין שאין להן טומאת מגע דאמר רחמנא לא יאכל לטמאה בה (ויקרא כב) אין לך אלא מה שאמור בה אכילה ולא מגע ומה היא מטמאה בגדים שהוא לבוש בשעת בליעה כדכתיב (שם יז) [וכל] נפש אשר תאכל נבלה וטריפה באזרח ובגר וכבס בגדיו וטהר ובנבלת עוף טהור כתיב דנבלת בהמה לא מטמאה בבית הבליעה כדאמר בשמעתין ובנבלת עוף טמא נמי לא מטמאה כדאמר בתורת כהנים מי שאיסורו משום בל תאכל נבלה יצא עוף טמא שאין איסורו משום בל תאכל נבלה אלא משום בל תאכל טמא: **התם אין לה טמאה בחויף.** כדפרישית לטמאה בה אין לך בה אלא מה שאמור בה והך הוא דגזור בה רחמנא: **הכא כי נפיק לבראי תיטמי.** וכיון דמטמא בחויף הויא כשאר טומאות דלא מטמאות בלועות: **הכא נמי כשיצא לחויף.** לכשיצא לחויף מטמא אותה אם נעקר קודם טבילה ואם טבלה טהורה כל זמן שהוא שם ולכשיצא ויגע בה יטמאה: **מאי למימרא.** הא דם טמא הוא דקודם טבילה נעקר: **שמעתין.** דרבי זירא דהוה קשיא לן טומאה בלועה היא: **איפריק.** דלכשיצא לחויף הוא דקאמר והשתא לא מתוקמא ברייתא דקתני יולדת מטמאה בבית החיצון כדרבי זירא דהא לרבי זירא לא מטמא עד השתא שיצא והדרא קושיא לדוכתין: **בלידה יבישתא.** דליכא לא נדה ולא זיבה: **אי ביבשתא.** מאי מטמא בפנים איכא: **כגון שהוציא ולד ראשו חויף לפרוזדור.** ואוליד וקאמר דאע"ג דאכתי ראשו בפנים הוא דהיינו בבית החיצון הוי כילוד וטמאה לידה וכרב אושעיא דאמר חויף לפרוזדור ולד הוי: **דאמר רב אושעיא.** בפרק בהמה המקשה (חולין דף עב.) אהא דתנן אשה שמת עוברת בתוך מעיה ופשטה חיה את ידה ונגעה בו החיה טמאה טומאת שבעה והאשה טהורה עד שיצא הולד והוינן בה חיה אמאי טמאה טמאה בלועה היא ואמר רב אושעיא הך טומאת חיה מדרבנן גזרה שמה יוציא ולד את ראשו חויף לפרוזדור ותגע בו דמכי נפק הוה ליה לילוד ולא הוי בלועה וטמא מדאורייתא משום נוגע במת אלמא חויף לפרוזדור ילוד הוא הילכך לענין לטמא את אמו טומאת לידה נמי ילוד הוא: **וכי ההוא דאתא כו'. כלומר מדרבא נמי שמעינן דראשו חויף לפרוזדור הוי כילוד:**

תנו רבנן:
"הנדה, והזבה, והשומרת יום כנגד יום, והיולדת, בנולד - מטמאות בפנים כבחויף".
 בשלמא: כולוהו לחיי, אלא יולדת: אי בימי נדה - נדה, אי בימי זיבה - זיבה!
 לא, צריכא שירדה לטבול מטומאה לטהרה.
 וכי הא דאמר רבי זירא אמר רבי חייא בר אשי אמר רב: יולדת שירדה לטבול מטומאה לטהרה, ונעקר ממנה דם: בירידה - טמאה. בעליה - טהורה!
 אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא: "בירידה" - אמאי טמאה? טומאה בלועה היא!
 אמר ליה: זיל שיייליה לרבי אבין דאסברית ניהליה וכרכיש לי ברישיה בי מדרשא. אזיל שיייליה, אמר ליה: עשאוה כנבלת עוף טהור, שפוטמאה בגדים בבית הבליעה.
 מי דמי?!
מב, התם - אין לה טומאה בחויף, הךא - כי נפיק לבראי ליטמי!
 הךא נמי, כשיצא לחויף.
 אי יצא לחויף - מאי למימרא?
 מהו דתימא: מגו דמהני טבילה לדם דאיכא גנאי, תהני נמי להאי, קא משמע לן.
 שמעתין - איפריק, אלא יולדת: אי בימי נדה - נדה, אי בימי זיבה - זיבה!
 הךא במאי עסקינן: בלידה יבשתא.
 "לידה יבשתא" - מאי "מטמא בפנים כבחויף" איכא?!
 כגון שהוציא ולד ראשו חויף לפרוזדור.
 וכדרב אושעיא, דאמר רב אושעיא: גזרה שמה יוציא הולד ראשו חויף לפרוזדור.
 וכי ההוא דאתא לקמיה דרבא: אמר ליה: מהו לממהל בשבתא?

רפ"י

ס"ד. כלומר אפשר שאין זה האיש יודע שמילה בשבת מותרת אלא ודאי דבר ספק אירע בו:
 דצויץ. שמעתי את הולד צועק בתוך המעיים מבעוד יום של ערב שבת:

אמר ליה: שפיר דמי.
 בתר דנפק, אמר רבא: סלקא דעתך דההוא גברא לא ידע דשרי לממהל בשבתא?!
 אזל בתריה, אמר ליה: אימא לי איזי, גופא דעובדא היכי הוה?
 אמר ליה: שמעית ולד דצויץ אפניא דמעלי שבתא, ולא אתיליד עד שבתא.
 אמר ליה: האי "הוציא ראשו חוץ לפרוודור" הוא, והוי מילה שלא בזמנה,
 וכל מילה שלא בזמנה - אין מחללין עליה את השבת.

10. מב, ב

רפ"י

טומאה בלועה לא מטמאה.
דהרי היא כמי שאינה ואין בה
לא מגע ולא משא וטהורה אשה
זו:
ואי אמרת בית הסתרים הוי.
כשאר בית הקמטים טומאה לא
בטלה ונהי דבמגע לא מטמא
דלא מטמא בית הסתרים
בנגיעה במשא מיהא מטמאה
וטמאה אשה זו שהרי נושאת
את הנבלה:

איבעיא להו:

אותו מקום של אשה - בלוע הוי,

או:

בית הסתרים הוי?

למאי נפקא מינה?

פגון: שתחכה לה חכירתה פזית נבלה באותו מקום,
אי אמרת: בלוע הוי - טומאה בלועה לא מטמאה.
ואי אמרת: בית הסתרים הוי - נהי דבמגע לא מטמא,
במישא מיהא מטמא.

אב"י אמר:

בלוע הוי.

רבא אמר:

בית הסתרים הוי.

אמר רבא:

מנא אמינא לה?

דתניא:

"אלא מפני שטומאת בית הסתרים היא,
וטומאת בית הסתרים - לא מטמאה,
אלא שגזרת הכתוב היא".

ואב"י?

חדא ועוד קאמר.

חדא - דטומאה בלועה היא.

ועוד - אפילו אם תמצי לומר: "טומאת בית הסתרים היא" - אינה מטמאה, אלא שגזרת הכתוב היא.

11. מב, ב

רפ"י

מקום נבלת עוף טהור. בית
הבליעה של אדם שאין לנבלת
עוף טהור טומאה אלא שם:
שתחב לו חבירו. דאי תחב הוא
לעצמו איטמי ליה במגע:
בה. בגדים טמאים בבית
הבליעה ולא באחרת:

איבעיא להו:

מקום נבלת עוף טהור - בלוע הוי,

או:

בית הסתרים הוי?

למאי נפקא מינה?

כגון: שתחב לו חבירו כזית נבלה לתוך פיו,
אי אמרת: בלוע הוי - טומאה בלועה לא מטמא!
(אלא א) אמרת: בית הסתרים הוי - נהי נמי דבמגע לא מטמא, במשא מיהא מטמא!

אב"י אמר:

בלוע הוי.

ורבא אמר:

בית הסתרים הוי.

אמר אב"י:

מנא אמינא לה?

דתניא:

"יכול תהא נבלת בהמה מטמאה בגדים אבית הבליעה?
תלמוד לומר: "נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה"²¹⁸ (ויקרא כב, ח) -
מי שאין לה טומאה אלא אכילתה,
יצתה זו שטמאה קודם שיאכלנה.
ותיתי בקל וחמר מנבלת עוף טהור:
ומה נבלת עוף טהור שאין לה טומאה בחוץ, יש לה טומאה בפנים.
זו שיש לה טומאה בחוץ אינו דין שיש לה טומאה בפנים!
אמר קרא: "בה" - "בה" ולא באחרת.
אם בן מה תלמוד לומר: "והאוכל"²¹⁹ (ויקרא יא, מ)?
ליתן שיעור: לנוגע,
ולנושא - באוכל,
מה "אוכל" - בכזית,
אף נוגע ונושא - בכזית."

²¹⁸ נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה אני ה'²¹⁹ והאוכל מנבלתה וכבס בגדיו וטמא עד הערב והנשא את נבלתה וכבס בגדיו וטמא עד הערב

12. מב, ב - מג, א

רפ"י

קומטו. כגון בין אציליו או שאר קמטים פרונצ"ש בלע"ז:
קמ"ל. דהאי לא תוך תוכו הוא אלא כגון כלי בתוך התנור ופיו למעלה מפי התנור:
והסיט בו את הטהור טהור. כדמפרש טעמא לקמן:
בקומטו של טהור והסיט בו את הזב טמא. הטהור שהרי נשא את הזב וזב מטמא במשא דכתיב במשכב (ויקרא טו) והנושא אותם וק"ו לזב עצמו:
מאי טעמא. טהור הניסט בקנה של קומטו של זב טהור:
דכתיב וכל אשר יגע בו הזב וגו'. והאי קרא לאו למגע איסטריך דהא כתיב והנוגע בבשר הזב אלא זה הסיטו של זב מכאן למדנו זב שהסיט את הטהור טמא שלא מצינו בכל התורה טומאה המסטת טהרה שתטמא אלא אם כן נשא טהור את הטמא והכא בזב הוא דגלי רחמנא וכתב וידיו דדרשינן הכי היכא דהסיט בו הזב בידיו כלומר בגלוי:
לא שטף במים. מילתא אחריתי היא למילף לנטילת ידים לאכילה מהכא אלמא הסיט זב את הטהור אינו טמא אלא אי"כ הסיטו בגלוי בידיו ומדאפקיה בלשון נגיעה ילפינן נמי לכל נגיעות דאין מגע בית הסתרים מטמא אבל טהור שהסיט את הזב דנפקא לן מקרא אחריתא דלא כתיב ביה ידיו טמא אפילו הסיטו בקנה שבקומטו מידי דהוה אנבלה בקומטו שהיא מטמאה במשא דהא מ"מ הרי הוא נושא את הטומאה ל"א קנה בקומטו של טהור והסיט את הזב להכי טמא שנגע הקנה בגילוי של זב ונטמא הקנה מחמת הזב וחוזר ומטמא את הטהור ואע"ג דטהור קמוט דגילויא גבי זב הוא דבעינן אבל קנה בקומטו של זב והסיט את הטהור טהור הואיל וזב קמוט וגבי זב כתיב וידיו ושיבוש הוא מפני כמה דברים חדא דקנה פשוטי כלי עץ הוא ואינו מקבל טומאה וא"ת בקנה חלול נהי נמי דמקבל טומאה אפי"ה אין חוזר ומטמא הטהור שהרי אין מגע של זב חוזר ומטמא אדם שאין לך נוגע בטומאה מטמא אדם חוץ מן הנוגע במת ועוד אי טומאת הטהור משום נגיעת קנה היא והרי בקומטו הוא דנגע ובית הסתרים לאו בר מגע הוא דהא אמרינן לעיל שרץ בקומטו טהור ועוד לשון הסיט אמאי נקט ועוד הסיט טהור את הזב מי נפק מהאי קרא וכל אשר יגע בו הזב כתיב והיינו אשר יסיטנו הזב ולא כתיב כל אשר יגע בזב:

אמר רבא:

שרץ בקומטו - טהור.

נבלה בקומטו - טמא.

"שרץ בקומטו - טהור" - שרץ בנגיעה הוא דמטמא,

ובית הסתרים - לאו בר מגע הוא.

"נבלה בקומטו - טמא" - נהי דמגע לא מטמא,

במשא מיהא מטמא.

שרץ בקומטו והכניסו לאויר התנור - טמא.

פשיטא!

מהו דתימא: **"תוכו"**²²⁰ (ויקרא יא, לג) אמר רחמנא,

ולא תוך תוכו.

קא משמע לן.

מג, א

אמר ריש לקיש:

קנה בקומטו של זב, והסיט בו את הטהור - טהור.

קנה בקומטו של טהור, והסיט בו את הזב - טמא.

מאי טעמא?

דאמר קרא: **"וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים"**²²¹ (ויקרא טו, יא) - זהו הסיטו של זב,

שלא מצינו לו טומאה בכל התורה כולה.

ואפקיה רחמנא בלשון נגיעה - למימרא: דהיסט ונגיעה כ"ידיד",

מה התם - מאבראי,

אף הקא - מאבראי.

²²⁰ ומל כלי חדש אשר יפל מהם אל תוכו כל אשר בתוכו וטמא ואתו תשברו
²²¹ ומל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים וככס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב

13. מג, א

רש"י

כאילו מביא מבול. שמחמם את אבריו ומביא לידי קרי וזהו קלקול דור המבול שנאמר (בראשית ו) כי השחית כל בשר: במטלית עבה. שאינה מחממת: לא שכיח. והא דתניא כל זמן שאצבע בעין מדמעת הי"מ היכא דמתחלה ממשמש וחימם את עצמו ויוצא כל שעה מעט אבל זה שנודעו אבריו נעקר כל הזרע ביחד ושוב אינו חוזר ומתחמם לעקור עוד מיד בשעה אחת:

"אָבֵל הָזָב וּבַעַל קָרִי - אֵינֶן מִטְּמְאִין, עַד שֶׁתִּצָּא טוּמְאָתָן לַחוּץ".

"זָב" - דְּכָתִיב: "מִי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ"²²² (ויקרא טו, ב) - עַד שֶׁיֵּצֵא זוּבוֹ מִבְּשָׂרוֹ.

"בַּעַל קָרִי" - דְּכָתִיב: "וְאִישׁ מִי תִצָּא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת זָרַע"²²³ (ויקרא טו, טז).

"הִיָּה אוֹכֵל בְּתֵרוּמָה וְהִרְגִישׁ שֶׁנִּזְדַּעְזְעוּ אַבְרָיו, אוֹחֵז בְּאֵמָה וּבּוֹלֵעַ אֶת הַתֵּרוּמָה".

"אוֹחֵז" - וְהִתְנַיָּא:

"דְּבִי אֲלִיעֶזֶר אוֹמֵר:

כָּל הָאוֹחֵז בְּאֵמָה וּמִשְׁתִּין בְּאֵילוֹ מִבֵּיא מִבּוֹל לְעוֹלָם!"

אָמַר אַבְי:

בְּמִטְלִית עָבָה.

רְבָא אָמַר:

אֲפִילוּ תִימָא בְּמִטְלִית רְפָה,

כִּינּוּ דְעָקֵר - עָקֵר.

וְאַבְי?

חַיִּישׁ, דִּילְמָא אֲתִי לְאוֹסוּפִי.

וְרְבָא?

לְאוֹסוּפִי - לָא חַיִּישׁ.

וְהִתְנַיָּא:

"לְמָה זֶה דוּמָה?

לְנוֹתָן אֲצַבֵּעַ בְּעֵין - שֶׁכָּל זְמַן שֶׁאֲצַבֵּעַ בְּעֵין מְדַמְעַת, וְחוֹזֶרֶת וּמְדַמְעַת!"

וְרְבָא?

כָּל אַחֲמוּמֵי וְהֵדֵר אַחֲמוּמֵי בְּשַׁעֲתָא לָא שְׂכִיחַ.

²²² דְּכָרוּ אֵל כִּנּוּ יִשְׂרָאֵל וְאַמְרַתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ מִי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זוּבוֹ טְמֵא הוּא
²²³ וְאִישׁ מִי תִצָּא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַּת זָרַע וְרָחַץ בְּמֵיִם אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב

14. מג, א

רש"י

בשרו חס. אברו:
 טמא. שמא יצא ממנו קרי
 ואמאי והא לא ארגיש:
 במשמש מטתו בחלומו. דאי נפק
 ודאי ארגיש:
 ויצתה בלא הרגשה. דאינו יורה
 כחץ:
 לכשיטיל מים טמא. דנשתייר
 מן הקרי ויוצא עכשיו ואעיג
 דלא נפיק בהרגשה הואיל
 ומעיקרא איעקר בהרגשה:

אָמַר שְׁמוּאֵל:

כָּל שִׁכְבַּת זֶרַע שְׂאִין כָּל גּוֹפוֹ מְרַגֵּישׁ בָּהּ - אֵינָהּ מְטַמְּאָה.

מַאי טַעְמָא?

"שִׁכְבַּת זֶרַע" (ויקרא טו, טז) אָמַר רַחֲמָנָא, בְּרֵאוּיָהּ לְהַזְרִיעַ.

מִיתִיבִי:

"הִיָּה מְהִירָה בְּלִילָה וְעֵמֶד וּמְצָא בְּשֵׁרוֹ חֶם - טַמְא!"

תְּרַגְמָא רַב הוּנָא:

בְּמִשְׁמַשׁ מְטָתוֹ בְּחִלּוּמוֹ,
 דְּאֵי אִפְשָׁר לְשִׁמֵּשׁ בְּלֵא הֶרְגָּשָׁה.

לִישְׁנָא אַחֲרֵינָא:

אָמַר שְׁמוּאֵל:

כָּל שִׁכְבַּת זֶרַע שְׂאִינָה²²⁴ יוֹרָה כַּחֲץ - אֵינָהּ מְטַמְּאָה.

מַאי אִיכָא בֵּין הָאֵי לִישְׁנָא, לְהָאֵי לִישְׁנָא?

אִיכָא בֵּינֵיהוּ:

נְעַקְרָה בְּהֶרְגָּשָׁה, וַיִּצְאָה שְׁלֵא בְּהֶרְגָּשָׁה.

מִילְתָּא דְּפִשְׁטָא לִיָּה לְשְׁמוּאֵל מִיבְעִיא לִיָּה לְרַבָּא.

דְּבַעֵי רַבָּא:

נְעַקְרָה בְּהֶרְגָּשָׁה וַיִּצְתָּה שְׁלֵא בְּהֶרְגָּשָׁה - מַהוּ?

תָּא שְׁמַע:

"בְּעַל קְרִי שְׁטַבַּל וְלֹא הִטִּיל מִים, לְכַשְׁיטִיל מִים - טַמְא!"

שְׂאֵנִי הֶתֶם - דְּרוּבָה בְּהֶרְגָּשָׁה נִפְקָה.

לִישְׁנָא אַחֲרֵינָא אָמַרִי לָהּ:

אָמַר שְׁמוּאֵל:

כָּל שִׁכְבַּת זֶרַע שְׂאִינָה יוֹרָה כַּחֲץ - אֵינָהּ מְזַרְעַת.

אֲזַרְעִי - הוּא דְּלֵא מְזַרְעָא,

הָא טַמְאִי - מְטַמְּאִי,

שְׁנַאֲמַר: **"מִי יִהְיֶה בְּךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טְהוֹר מִקְרָה"**²²⁵ (דברים כג, יא) - אִפִּילוּ קְרִי בְּעוֹלָם.²²⁴ וילנא : שאינו²²⁵ מִי יִהְיֶה בְּךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טְהוֹר מִקְרָה לִילָה וַיִּצָא אֶל מַחוּץ לְמַחֲנֶה לֹא יָבֹא אֶל תּוֹךְ הַמַּחֲנֶה

15. מג, א-ב

רש"י

עובד כוכבים שהרהר. ונעקר ולא יצא:
וירד וטבל. לשם גירות ואחי"כ יצא קריו:
מהו. אפי' אם תמצוי לומר לגבי ישראל דכי נעקר בהרגשה ויצא שלא בהרגשה טמא דאזלין בתר עקירה הכא לא ניזיל בתר עקירה דהיינו קולא הואיל וכשהוא עובד כוכבים נעקר וטהור דאמר בבנות כותים קריו טהור אפילו לב"ה:
או דילמא לא שנא. לחומרא כגון לגבי עקירה דהרגשה דישאל ולא שנא לקולא כי הכא אזלין בתר עקירה:
שנעקרו מימי רגליה. דהוי מעין אב הטומאה:
וירדה וטבלה. וטהרה מזובה ואחי"כ הטילתו מהו מי אזלין בתר עקירה ומטמאו או לא:
דלא מצוי נקיט לה. מלצאת הילכך מכי עקר חשיב ליה צורך יציאה:
[עובדת כוכבים]. סתם עובדת כוכבים מי רגליה מטמאין דחכמים גזרו עליהן שיהו כזבין לכל דבריהם:
וירדה וטבלה. לשם יהודית אם תמצוי לומר בזבה נעקרו מימי רגליה וירדה וטבלה אזלין בתר עקירה הי"מ בישראל דטומאתו מדאורייתא:

בְּעֵי רַבָּא:

נְכָרֵי שְׁהָרַהַר וַיֵּרֵד וַיִּטְבַּל - מַהוּ?

אם תמצוי לומר: בתר עקירה אזלין - הני מילי לחומרא אבל הכא דלקולא לא אמרינן, או דילמא: לא שנא?

תִּיקוּ.

בְּעֵי רַבָּא:

זָבָה שֶׁנֶּעְקְרוּ מִיְמֵי רַגְלֶיהָ, וַיֵּרְדָה וַיִּטְבַּלָה - מַהוּ?

אם תמצא לומר: בתר עקירה אזלין - הני מילי נשכבת זרע, דלא מצוי נקיט לה, אבל מימי רגליה דמצוי נקיט לה - לא, או דילמא: לא שנא?

תִּיקוּ.

בְּעֵי רַבָּא:

נְכָרִית זָבָה שֶׁנֶּעְקְרוּ מִיְמֵי רַגְלֶיהָ, וַיֵּרְדָה וַיִּטְבַּלָה - מַהוּ? **מגב,**

אם תמצוי לומר: בתר עקירה אזלין - אף על גב דמצוי נקיט להו, הני מילי ישראלית דטמאה דאורייתא, אבל נכרית זבה דטמאה דרבנן - לא, או דילמא: לא שנא?

תִּיקוּ.

16. מַג ב

רַש"י

לח מטמא. דהחתיים משמע לח שהיבש אינו חותם פי האמה דנפיל:
 רר. משמע לח כמו (שמואל"ל א כא) ויורד רירו:
 בזובו חדא. זאת תהיה טומאתו בזובו חדא רר תרי את זובו תלת לקרבן:
 או החתיים. לח:
 מזובו. טומאתו היא מקצת זובו אית ביה טומאת זיבה:
 שתיים וקראו טמא. כי יהיה זב מבשרו חדא זובו טמא תרי טמא:
 שלש וקראו טמא. זאת תהיה טומאתו בזובו חדא רר בשרו את זובו תרי או החתיים בשרו מזובו תלת טומאתו היא:

"וּמְטַמְּאִין - בְּכָל שְׁהוּ".

אָמַר שְׁמוּאֵל:

זָב צָרִיד פְּחִימַת פִּי הָאִמָּה, שְׁנַאמַר: "אוֹ הַחֲתִיִּים בְּשָׂרוֹ מְזוּבוֹ"²²⁶ (ויקרא טו, ג).

וְהֶאֱנַן תַּנּוּ:

"מְטַמְּאִין בְּכָל שְׁהוּ"!

הוּא דְאָמַר כְּרַבִּי נְתוּ,

דְּתַנּוּ:

"רַבִּי נְתוּ אוֹמַר מְשׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל:

זָב - צָרִיד פְּחִימַת פִּי הָאִמָּה,

וְלֹא הוֹדוּ לוֹ".

מֵאֵי טַעְמָא דְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל?

דְאָמַר קְרָא: "אוֹ הַחֲתִיִּים בְּשָׂרוֹ מְזוּבוֹ" (ויקרא טו, ג).

וּרְבָנָן?

הֵהוּא מְבַעֵי לֵיה: לַח - מְטַמְּא,

וְאִינוּ מְטַמְּא - יָבֵשׁ.

וּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל?

הֵהוּא מְ"רַר" (ויקרא טו, ג) נְפַקָא.

וּרְבָנָן?

הֵהוּא לְמַנְיָנָא הוּא דְאֶתָא.

"מְזוּבוֹ" - חֲדָא,

"רַר בְּשָׂרוֹ" - תְּרִי.

"אֶת זוּבוֹ" - תְּלַת.

לִימַד עַל זָב בְּעַל שְׁלֹשׁ רְאִיּוֹת - שְׁחִיב בְּקֶרְבָּן.

"אוֹ הַחֲתִיִּים בְּשָׂרוֹ"

"מְזוּבוֹ טְמֵאתוֹ"²²⁷ - מְקַצַּת זוּבוֹ טְמֵא.

לִימַד עַל זָב בְּעַל שְׁתֵּי רְאִיּוֹת - שְׁמַטְמֵא: מְשַׁכֵּב,

וּמוֹשֵׁב.

וּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל מְנַיָּנָא מְנָא לֵיה?

נְפַקָא לֵיה מְדְרַבִּי סִימָאִי.

דְּתַנּוּ:

"רַבִּי סִימָאִי אוֹמַר:

מְנָה הִבְתּוּב שְׁתֵּים - וּקְרָאוּ: "טְמֵא"²²⁸ (ויקרא טו, ב).

שְׁלֹשׁ - וּקְרָאוּ: "טְמֵא" (ויקרא טו, ג).

הָא בִּיצֵד?

שְׁתֵּים - לְטוּמְאָה,

וְשְׁלֹשׁ - לְקֶרְבָּן".

²²⁶ וְזוֹאת תְּהִיָּה טְמֵאתוֹ מְזוּבוֹ רַר בְּשָׂרוֹ אֶת זוּבוֹ אוֹ הַחֲתִיִּים בְּשָׂרוֹ מְזוּבוֹ טְמֵאתוֹ הוּא

²²⁷ רַשִׁי וּבַפְסוּק. גִּירְסַת וִילְנָא: טְמֵא

²²⁸ דְּכַרְוֹ אֶל מְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ מִי יְהִיָּה זָב מִמְשָׂרוֹ זוּבוֹ טְמֵא הוּא

רס"י

על הזוב. שהטיפה עצמה טמאה:

ולמאן דנפקא ליה תרנייהו מ"זאת תהיה טמאתו בזובו" (ויקרא טו, ג),
 "איש איש מי יהיה זב מבשרו" (ויקרא טו, ב) - מאי עביד ליה?

מבעי ליה: עד שיצא מבשרו.

"זובו טמא" (ויקרא טו, ב) - למה לי?

לימד על הזוב שהוא טמא.

17. מג, ב

רש"י

לנוגע בכעדשה. דמנגיעה דשרץ נפקא לן נגיעה דשי"ז לקמן מאו איש אשר יגע וגו':
אין לו חלוקת טומאה. דשרץ קטן מטמא כגדול אבל קטן פחות מבן ט' אין לו קרי:
שום שרץ קתני. אין לך שרץ מטמא במשהו אבל שי"ז יש מטמא במשהו כגון לרואה:
דכוליה במקום כעדשה קאי. כלומר מתוך חשיבותיה שהוא אבר הוי חשוב במקום כעדשה:
תדע. דמשום חשיבותא דאבר הוא דהא אילו חסר פורתא מן האבר דהוי בציר מכעדשה מי מטמא:
עכבר דים. אינו מטמא כדתניא בהעור והרוטב (חולין דף קכו):
 דעל הארץ כתיב:
כתנאי. נוגע אי במשהו אי בכעדשה:
ת"ל או איש. קס"ד מאו איש אשר יגע בכל שרץ אשר יטמא ילפי':
ושמעוי בעלמא. תנאי דפליגי בכמה דוכתי בדון מינה ומינה ובדון מינה ואוקי באתרא הילכך הנהו תנאי על כרחך פליגי בנוגע בקרי למי"ד דון מינה ומינה דון שי"ז משרץ דהא מקרא דשרץ ילפינן לה דמה שרץ מטמא בנגיעה אף שי"ז בנגיעה ומינה מה שרץ בכעדשה כו':

אמר רב חנילאי משום **רבי אלעזר ברבי שמעון:**
 שְׁכַבְתָּ זָרַע:
 לְרֹאֵה - בְּמִשְׁהוּ.
 לְנוֹגַע - בְּכַעֲדִשָּׁה.

וְהָאֵנוּ:
"מִטְמְאִין בְּכָל שְׁהוּ" תַּנּוּ,
 מַאי לָאוּ לְנוֹגַע!
 לֹא, לְרֹאֵה.

תָּא שְׁמַע:
"חֹמֶר בְּשִׁכְבַת זָרַע מִבְּשָׂרָךְ,
וְחֹמֶר בְּשָׂרָךְ מִבְּשִׁכְבַת זָרַע.
חֹמֶר בְּשָׂרָךְ - שֶׁהַשָּׂרָץ אֵין חֲלוּקָה טוּמְאָתוֹ,
מַה שְּׂאִין בֵּן בְּשִׁכְבַת זָרַע.
חֹמֶר בְּשִׁכְבַת זָרַע - שֶׁהַשִּׁכְבַת זָרַע מְטַמָּא בְּכָל שְׁהוּא,
מַה שְּׂאִין בֵּן בְּשָׂרָךְ".
 מַאי לָאוּ לְנוֹגַע.

לֹא, לְרֹאֵה.

וְהָא דוּמְיָא דְשָׂרָץ קְתַנִּי,
 מַה שְּׂרָץ - בְּנִגְיָעָה,
 אִף שְׁכַבְתָּ זָרַע - בְּנִגְיָעָה!

אָמַר רַב אֲדָא בַר אֲהֵבָה:
 שׁוּם שָׂרָץ קְתַנִּי,
 וְשׁוּם שְׁכַבְתָּ זָרַע קְתַנִּי.

וְשָׂרָץ לֹא מְטַמָּא בְּמִשְׁהוּ?
 וְהָא אֵנוּ תַּנּוּ:

"הָאֲבָרִים - אֵין לָהֶם שְׁיִעוּר: פְּחוֹת מְכַזִּית בְּשָׂר הַמֵּת,
וּפְחוֹת מְכַזִּית בְּשָׂר נְבִלָה,
וּפְחוֹת מְכַעֲדִשָּׁה מִן הַשָּׂרָץ" (אהלות א, ט)

שְׂאֵנִי אֲבָר דְּכֹלִיָּה בְּמָקוֹם עֲדִשָּׁה קָאִי,
 דְּהָא אֵילוּ חָסֵר פּוֹרְתָא, אֲבָר מִי קְמַטְמִיא?!

שְׁכַבְתָּ זָרַע דְּחֲלוּקָה טוּמְאָתוֹ - מַאי הִיא?
 אֵילִמָּא: בֵּין יִשְׂרָאֵל לְדִנְכָרִים - הֵכָא נָמִי אֵיפָא עֲכָבֵר דִּים, וְעֲכָבֵר דִּיבְשָׂה!

אֵלָא בֵּין קָטָן לְגָדוֹל.

אָמַר רַב פִּפְא:
 כְּתַנָּאי:

"מִנִּין לְרִבּוּת נוֹגַע בְּשִׁכְבַת זָרַע?"

תְּלַמּוּד לּוֹמֵר: "אוֹ אִישׁ" 229 (ויקרא כב, ה).

וּפְלִיגֵי תַנָּאי בְּעֵלְמָא:

דְּאֵיפָא דְאָמְרִי: דוֹן מִינָהּ וּמִינָהּ.

וְאֵיפָא דְאָמְרִי: דוֹן מִינָהּ וְאֵיפָא בְּאֲתָרָא.

לְמַאן דְאָמַר: "דוֹן מִינָהּ וּמִינָהּ" - מַה שְּׂרָץ בְּנִגְיָעָה, אִף שְׁכַבְתָּ זָרַע בְּנִגְיָעָה.

וּמִינָהּ: מַה שְּׂרָץ בְּכַעֲדִשָּׁה, אִף שְׁכַבְתָּ זָרַע בְּכַעֲדִשָּׁה.

ולמאן דאמר: "דון מינה ואוקי באתרא": מה שרץ - בנגיעה,

אף שכבת זרע - בנגיעה.

ואוקי באתרא: מה שכבת זרע - לרואה במשהו,

אף לנוגע - במשהו.

רש"י

ואוקי באתרא. הנח שיז
במקומה כדאשכחן בראיה
דבמשהו:

דילמא מאו איש אשר תצא ממנו

כו'. ילפינן לה ואפי' למ"ד דון

מינה ומינה הוה במשהו דהא

נגיעה מראה יליף ודכ"ע דון

מינה ומינה הוה דהכא ליכא

פלוגתא דאוקי באתרא דהא

מיניה וביה יליף:

איכא דתני כרב פפא. מאו איש

אשר יגע בכל שרץ:

אמר ליה רב הונא ברביה דרב נתן לרב פפא:

ממאי דמי"או איש" דשרץ קמריב ליה?

דילמא מ"או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע"²³⁰ (ויקרא כב, ד) קמריב ליה!

ודכולי עלמא: "דון מינה ומינה!"

ששילינהו לתנאי,

איכא דתני כרב פפא,

ואיכא דתני כרב הונא ברביה דרב נתן.

18. מג, ב - מד, א

רס"י

מתניתין

תנוקת: בת יום אחד - מטמאה בנדה.
בת עשרה ימים - מטמאה בזיבה.

תנוק: בן יום אחד - מטמא בזיבה,

ומטמא בנגעים,
ומטמא בטמא מת,
וזוקק ליבום,
ופוטר מן היבום,
ומאכיל בתרומה,
ופוסל מן התרומה,
ונוחל ומנחיל,
וההורגו - חייב,

והרי הוא לאביו ולאמו ולכל קרוביו - פחתן שלם.

מד,א

גמרא

מנהני מילי?

דתנו רבנן:

"אשה"²³¹ (ויקרא טו, יט) - אין לי אלא אשה,

בת יום אחד לנדה - מניין?

תלמוד לומר: "ואשה" (ויקרא טו, יט).

"בת עשרה ימים - לזיבה."

מנא הני מילי?

דתנו רבנן:

"אשה"²³² (ויקרא טו, כה) - אין לי אלא אשה,

בת עשרה ימים לזיבה מניין?

תלמוד לומר: "ואשה" (ויקרא טו, כה).

"תנוק: בן יום אחד - מטמא בזיבה."

מנא הני מילי?

דתנו רבנן:

"איש איש"²³³ (ויקרא טו, ב) -

מה תלמוד לומר: "איש איש"?

לרבות בן יום אחד שמטמא בזיבה,

דברי רבי יהודה.

רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר:

אינו צריך,

הרי הוא אומר: "והזב את זובו ולקחה"²³⁴ (ויקרא טו, לג) -

"לקחה" - כל שהיא, בין גדול בין קטן.

"ולקחה" - כל שהיא, בין גדולה בין קטנה.

אם בן מה תלמוד לומר: "איש איש"?

מתני'
וזוקק ליבום. אם נולד יום אחד
קודם מיתת אחיו אבל נולד
לאחר מיתת אחיו אינו זוקק
דכתיב (דברים כה) כי ישבו
אחים יחדו:
ופוטר מן היבום. אם נולד לאחר
מיתת אביו וחיה שעה אחת ומת
אבל כל זמן שמעוברת אינו
מתירה לינשא:
ומאכיל בתרומה. בת ישראל
שניסת לכהן ומת ונולד לה בן
לאחר מיתתו אוכלת בשבילו
בתרומה בו ביום שנולד כדכתיב
(ויקרא כב) ויליד ביתו הם יאכלו
בלחמו ודרשינן יאכלו את אמם
אבל הניחה מעוברת אינה
אוכלת בשבילו עד שיוולד:
ופוסל (את) התרומה. קס"ד
כגון בת כהן שניסת לישראל ומת
והניח בן יום אחד פסלה
מתרומת בית אביה כל ימי חייו
דכתיב (שם) וזרע אין לה ושבה
אל בית אביה והא יש לה זרע
ובגמרא פריך אפילו עובר נמי
פוסל:
ונוחל ומנחיל. מפרש בגמרא:
כחתן שלם. מפרש בגמרא:

גמ'
אשה. ואשה כי תהיה זבה וגוי
והאי קרא בנדה משתעי:
בת עשרה ימים כו'. ואשה כי
תזוב זוב דמה קא דריש:

²³¹ ואשה פי תהיה זבה דם יהיה זבה במשורה שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הנגע בה יטמא עד הערב
²³² ואשה פי זוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה או כי תזוב על נדתה כל ימי זוב טמאתה מימי נדתה תהיה טמאה הוא
²³³ דברו אל בני ישראל ואמרתם אלהם איש איש פי יהיה זב ממשדו זובו טמא הוא
²³⁴ והדונה בנדתה והזב את זובו ולקחה ולקחה ולאיש אשר ישפכ עם טמאה

רס"י

אדם. משמע כל שהוא מין אדם אפילו קטן כדכתיב (במדבר לא) ונפש אדם מן הנשים וגוי ובקטנות משתעי קרא : **נפשות.** כל שיש בו נפש :

דברה תורה כלשון בני אדם.

"ומטמא בנגעים".

דכתיב: **"אדם מי יהיה בעור בשרו"**²³⁵ (ויקרא יג, ב) - **"אדם"** - כל שהו.

"ומטמא בטמא מת".

דכתיב: **"ועל הנפשות אשר היו שם"**²³⁶ (במדבר יט, יח) - **"נפש"** - כל דהו.

"וזוקק ליבום".

דכתיב: **"כי ישבו אחים יחדו"**²³⁷ (דברים כה, ה) - **"אחים"** - שהיה להם ישיבה אחת בעולם.

"ופוטר מן היבום".

"ובן אין לו" (דברים כה, ה) אומר רחמנא, והא - אית ליה.

"ומאכיל בתרומה".

דכתיב: **"ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו"**²³⁸ (ויקרא כב, יא) - קרי ביה: יאכלו בלחמו.

²³⁵ אדם מי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת והוכא אל אהרן המהן או אל אחד מקניי המהנים
²³⁶ ולקח אוזב וטבל במים איש טהור והזה על האהל ועל כל המלים ועל הנפשות אשר היו שם ועל הנגע פעצם או כהלל או במת או בקבר
²³⁷ מי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה
²³⁸ ומהן מי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל מו ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו

19. מד, ב

רס"י

כנעוריה. ושבה אל בית אביה כנעוריה כלומר אם דומה לימי נעורים ושבה ואם לאו לא תשוב:

קראי אתרוץ. דתרוייהו צריכי: **אלא מתניתין**. מדנקט יום אחד ולא נקט עובר דוקא נקט:

אמר רב ששת. האי פוסל לאו אאמו קאי אלא אעבדיו קאי והכא בכהן שהיו לו שתי נשים וכו':

אחת גרושה. שהיתה גרושה ועבר ונשאה:

ויש לו בנים. משאינה גרושה והן כהנים כשרים ועבדים שנפלו להן בירושה אוכלין בתרומה בשבילן דכתיב (ויקרא כב) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו וגו':

ויש לו בן יום אחד מן הגרושה. והוא חלל ואינו ראוי לכהונה ויש לו חלק בעבדים ופוסל את כולן מן התרומה שאין אנו יודעין לברור מי מגיע לחלקו ודוקא בן יום אחד דראוי לירושה אבל כל זמן שלא נולד אוכלין כולן דאין זכייה לעובר: **ולאפוקי מדרי' יוסי**. דאמר במסכת יבמות בפרק אלמנה לכהן גדול (דף סז). יש לו זכייה ואפילו הוא במעי אשה זרה הכשרה לכהונה פוסלה דקסבר כל זמן שהוא במעי זרה זר הוא וכל שכן האי דבמעי גרושה הוא דאפילו כשנולד לא יהא ראוי:

"ופוסל מן התרומה".

"וידע אין לה"²³⁹ (ויקרא כב, יג) **אמר רחמנא**, והא אית לה.

מאי אריא **"ידע"**? אפילו עובר נמי! דכתיב: **"כנעוריה"** (ויקרא כב, יג) פרט למעוברת.

צריכי,

דאי כתב רחמנא: **"וידע אין לה"** - משום דמעיקרא חד גופא, והשתא תרי גופי, אבל הכא - דמעיקרא חד גופא, והשתא חד גופא - אימא: תיכול, כתב רחמנא **"כנעוריה"**. ואי כתב רחמנא **"כנעוריה"** משום דמעיקרא גופה²⁴⁰ סריקא והשתא גופה מליא, אבל הכא - דמעיקרא גופה סריקא והשתא גופה סריקא - אימא תיכול, צריקא.

קראי - אתרוץ,

אלא מתניתין - מאי אריא **"בן יום אחד"** אפילו עובר נמי!

אמר רב ששת:

הכא במאי עסקינן: בכהן שיש לו שתי נשים, אחת - גרושה,

ואחת - שאינה גרושה.

ויש לו בנים משאינה גרושה,

ויש לו **"בן יום אחד"** מן הגרושה, דפוסל בעבדי אביו מלאכול בתרומה,

ולאפוקי מדריבי יוסי, דאמר: עובר נמי פוסל,

קא משמע לן: **"בן יום אחד"** - אין,

עובר - לא.

²³⁹ יבית מהו מי תהיה אלמנה וגרושה וידע אין לה ונשכה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו

²⁴⁰ גופא? וגם בהמשך

20. מד, ב

רפ"י

לאחיו מן האב. דהא אין ירושה אלא לקרובי האב:

אי בעי מאבוב לירת. אפי' חשיבנא ליה כמאן דליתיה ירתי לאחר מיתת אביהם ואיהו מאי אהני:

נוחל בנכסי האם. אם מתה אמו ביום שנולד הרי הוא יורשה וכשמת הוא באין אחיו מאבוב ויורשין הימנו נכסי אמו דאי לאו איהו הו' שקלי ליה קרובי האם דבן נוחל את אמו אבל האם אינה נוכלת את בנה וכל שכן קרובי האם שאין נוחלין אותו דכתיב (במדבר א) למשפחותם לבית אבותם משפחת האם אינה קרויה משפחה:

אבל עובר. שבמעיה אם מתה מעוברת אינו נוחל להנחיל את קרובי מן האב:

בקבר. כי מת הוא קודם לה: **ופרכס.** עובר שבמעיה אמו אחר מיתתה תלתא פרכוסי אלמא היא מיתתה ברישא:

לומר שממעט כו'. מתניתין דקתני נוחל ומנחיל לומר שממעט בחלק בכורה כגון אם היה בן יום אחד כשמת אביו והיה לו אח בכור ואח פשוט ומת הוא אחר אביו נוחל הוא מאבוב את חלק רביעי שבנכסיו ומנחילו לשני אחיו וחולקין הבכור והפשוט את חלקו של זה בשוה ונמצא ממעט בחלק הבכור דאי לאו איהו הוה שקיל בכור תרי תילתי כגון משה ז'הובים ארבעה ופשוט נוטל ב' ז'הובים ועכשיו נוטל הבכור ג' ז'הובים כנגד שני אחין ומחלקו של זה ג' רביעי ז'הוב נמצאו ביד בכור ד' ז'הובים חסר רביעי וביד פשוט ב' ז'הובים ורביעי דוקא בן יום א' אבל עובר אינו ממעט כדאמר לקמן בן שנולד לאחר מיתת אביו אינו ממעט בחלק הבכורה ונוטל הבכור שלישי בכורתו ובין שלשתן יחלקו ב' שלישים:

מאי טעמא. אמרינן בן יום אחד דממעט אבל עובר לא:

וילדו לו בעינן. משמע בחייו: **בכור שנולד אחר מיתת אביו.** כגון מת אביו והאשה מעוברת תאומים אין היוצא ראשון נוטל פי שנים בלאו תאומים לא משכחת לה דכיון דבכור לא נולד עד מות אביו פשוט מהיכן בא אי נמי שהניח ב' נשים מעוברות:

כמאן דלא כר' שמעון. אכולה מתני' קאי דקא חשיב בן יום אחד בן קיימא: **באדם.** דאילו בבהמה שמונה ימים לא הוי נפל:

"נוחל ומנחיל".

"נוחל" - ממאן? מאבוב.

"ומנחיל" - למאן? לאחיו מאבוב.

אי בעי מאבוב - לירתי,

ואי בעי מיניה - לירתי!

אמר רב ששת:

"נוחל" - בנכסי האם.

"להנחיל" - לאחיו מן האב,

ודוקא "בן יום אחד",

אבל עובר - לא.

מאי טעמא?

דהוא מיתת ברישא,

ואין הבן יורש את אמו ^בבקר להנחיל לאחיו מן האב. מד,ב

איני?! והא הוה עוברא ופרנס עד תלת פרנסוסי!

אמר מר בריה דרב אשי:

מידי דהוה אגב הלטאה דמפרנסת.

מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא אמר:

לומר שממעט בחלק בכורה.

דאמר²⁴¹ מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא:

בן שנולד אחר מיתת האב - אינו ממעט בחלק בכורה.

מאי טעמא?

"וילדו לו"²⁴² (דברים כא, טו) בעינן.

בסורא מתנו הכי.

בפומבדיתא מתנו הכי:

אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא:

בכור שנולד לאחר מיתת אביו - אינו נוטל פי שנים.

מאי טעמא?

"ויכיר"²⁴³ (דברים כא, יז) בעינן,

והא - ליכא.

והלכתא ככל הני לישני דמר בריה דרב יוסף משמיה דרבא.

²⁴¹ רש"י על פי המקבילה בב"ב קמד, ב וגירסת וילנא: ואמר

²⁴² מי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וילדו לו בנים האהובה והשנואה והיה הבן הבכור לשנואה

²⁴³ מי את הבכור בן השנואה ימיר לתת לו פי שנים בכל אשר ימצא לו מי הוא ראשית אנו לו משפט הבכרה

21. מד, ב

רס"י

כמאן דלא כר' שמעון. אכולה
מתנ"י קאי דקא חשיב בן יום
אחד בן קיימא:
באדם. דאילו בבהמה שמונה
ימים לא הוי נפל:

"וְהוֹדְגוּ חַיִּיב".

דְּכַתִּיב: "וְאִישׁ כִּי יַגֵּה כָּל נֶפֶשׁ"²⁴⁴ (ויקרא כד, יז) - מְכַל מְקוֹם.

"וְהָרִי הוּא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ וּלְכָל קְרוֹבָיו בְּחֶתֶן שְׁלָם".

לְמַאי הִלְכְתָּא?

אָמַר רַב פִּפְא:

לְעֵנֵן אֲבָלוֹת.

כְּמַאן?

דְּלֵא כְּרַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל,
דְּאָמַר: "כָּל שְׂשֻׁקָה שְׁלֵשִׁים יוֹם בְּאָדָם - אֵינוֹ נֹפֵל".
הָא לֹא שְׂשֻׁקָה - סַפֵּק הוּי.

הָכָא בְּמַאי עֲסָקִינָן:

דְּקָיִם לִיה שְׂכָלוֹ לוֹ חֲדָשִׁיו.

22. מד, ב

רפ"י

מתניתין

בת שלש שנים ויום אחד: מתקדשת בביאה,

ואם בא עליה יבם - קנאה.

וחייבין עליה משום אשת איש.

ומטמאה את בועלה לטמא משכב תחתון בעליון.

נשאת לכהן - תאכל בתרומה.

בא עליה אחד מן הפסולין - פסלה מן הנהונה.

בא עליה אחד מכל העריות האמורות בתורה - מומתין עליה.

והיא פטורה.

פחות מכן - בנותן אצבע בעין.

גמרא

תנו רבנן:

"בת שלש שנים - מתקדשת בביאה,

דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים:

בת שלש שנים ויום אחד."

מאי בינייהו?

אמרי דבי רבי ינאי:

ערב ראש השנה איכא בינייהו.

ורבי יוחנן אמר:

"שלשים יום בשנה - חשובין שנה" איכא בינייהו.

מיתבי:

"בת שלש שנים,

ואפילו בת שתי שנים ויום אחד - מתקדשת בביאה,

דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים:

בת שלש שנים ויום אחד!"

מהא

בשלמא לרבי יוחנן: כי הכי דאיכא תנא דקאמר: "יום אחד בשנה חשוב שנה",
הכי נמי איכא תנא דאמר: "שלשים יום בשנה - חשובין שנה".

אלא לרבי ינאי קשיא!

קשיא.

מתני'
בת ג' שנים. ביאתה ביאה לכל
דבר:
מתקדשת. אם מסרה אביה
לכך:
אם בא עליה יבם קנאה. וזכה
בנכסי אחיו ליורשה ולטמא לה:
וחייבין עליה. אם קבל בה אביה
קדושין מזה ובא אחר עליה נהרג
דביאתה ביאה:
ומטמאה את בועלה. אם היא
נדה אבל פחות מכן אע"ג
שמטמאה במגע אינה מטמאה
את בועלה משום בועל נדה
לטומאת ז' אלא משום נוגע
ולטומאת ערב:
תחתון. של בועל נדה:
כעליונו. של זב:
מן הפסולין. כגון חלל נתין
וממזר ועבד ועובד כוכבים:
פסלה. מתרומת אביה אם היא
בת כהן כדתניא בגמרא דאלמנה
לכהן גדול ביבמות (דף סח.). מנין
לכהנת לוייה וישראלית שבא
עליהן כו' ת"ל כי תהיה לאיש זר
כיון שנבעלה לפסול לה פסלה:
מכל העריות. כגון אביה או
חמיה:
והיא פטורה. מפני שהיא קטנה
ולאו בת עונשין:

גמ'
ערב ראש השנה. של שנה
רביעית לרבי מאיר גופיה לא הוי
בת ביאה עד יום אחרון של
שלישית דהוא ערב ראש השנה
ולרבנן עד למחר דמיקלע יום
ראשון ברביעית:
שלשים יום איכא בינייהו. לרבי
מאיר מכי איקלע שלשים יום
בשנה שלישית הויא בת ביאה
ולרבנן עד דמיקלע שנה רביעית
ואיכא בינייהו טובא:
בשלמא לרבי יוחנן. דאמר מכי
איקלע חשיבות שנה בשנה
שלישית לרבי מאיר הויא בת
ביאה ניחא ואע"ג דאמר רבי
יוחנן ל' יום והכא קתני יום אחד
תנאי היא בפרק ארבעה ראשי
שנים (ר"ה דף י.) דאיכא למ"ד
יום אחד בשנה חשוב שנה ואיכא
למאן דאמר כו':
אלא לרבי ינאי. דאמר לר"מ עד
סוף שנה שלישית לאו בת ביאה
היא קשיא:

23. מה, א

רש"י

"פחות מכאן בנותן אצבע בעין".

הני בתולין. בתוך ג' שנים :
איתצוד. לשון צידה כלומר אינן
 ניטלין על ידי ביאה ואינן דם
 בתולין עד ג' שנים ויום אחד :
אי אמרת מיזל אזלי. בביאה
 בתוך ג' לגמרי והדר אתו לא
 מחזקינן לה כזונה דהא דלא
 הדור שהות הוא דלא הויא להו
 מתוך בעילה שבעל תדיר :
אלא אי אמרת. לא אזלי בביאה
 תוך ג' הוה ליה למיתני דם לאחר
 ג' וכיון דלא חזיא אחר בא עליה
 לאחר ג' וזונה היא ופסולה
 לכהונה :
ומאן לימא לן. כלומר אפי' אם
 תמצוי לומר מיזל אזלי בביאה
 תוך ג' מי איכא למימר שהות לא
 הוה להו מאן לימא לן דלא הדרי
 לאלתר :
האי דם נדה הוא. האי דתוך ג' :

איבעיא להו:

הני בתולין -

מיזל אזלי ואתו,

או דלמא:

אתצודי הוא דלא מתצדי עד לאחר שלש?

למאי נפקא מינה?

כגון שבעל בתוך שלש, ומצא דם,

ובעל לאחר שלש, ולא מצא דם.

אי אמרת: "מיזל אזלי ואתו" - שהות הוא דלא הויא להו.

אלא אי אמרת: "אתצודי הוא דלא מתצדי עד לאחר שלש", הא אחר בא עליה - מאי?

מתקיף לה רב חייא בר רב איקא:

ומאן לימא לן דמכה שבתוך שלש אינה חוזרת לאלתר?

שמה חוזרת לאלתר, והא אחר בא עליה!

אלא, נפקא מינה, כגון: שבעל בתוך שלש, ומצא דם,

ובעל לאחר שלש, ומצא דם.

אי אמרת: "מיזל אזלי ואתו" - האי דם בתולין הוא.

אלא אי אמרת: "אתצודי הוא דלא מתצדי אלא עד לאחר שלש" - האי דם נדה הוא!

מאי?

אמר רב חסדא:

תא שמע:

"פחות מכאן בנותן אצבע בעין".

למה לי למתני "בנותן אצבע בעין"? לתני: 'פחות מכאן ולא כלום'!

מאי לאו הא קא משמע לן: מה עין - מדמעת וחוזרת ומדמעת,

אף בתולין - מיזל אזלי ואתו.

24. מה, א

רפ"י

יוסטני:
אוי לשלש שנים שאבדתי.
 משנראיתי לביאה:
משמשות במוך. תקנתן הוה
 לשמש במוך שלא יתעברו:
סנדל. כשמתעברת תאומים
 פעמים שאחד דוחק את חברו
 ופוחת את צורתו כדאמרינן
 במכילתין אין סנדל שאין עמו
 ולד:
תגמול. תפריש את בנה מלהניק
 מחמת עיבורה:
פחות מכן. אינה צריכה לשמש
 במוך דודאי לא תתעבר:
יתר על כן. אם תתעבר לא
 תמות:
מצצה. כלומר אף אני טעמתי
 טעם זנות:
לא אמרה. הא דקאמר פסולה
 לכהונה אלא לחדד:

תנו רבנן:

"מַעֲשֵׂה בְיוֹסְטֵי בְתוּ שֵׁל אֶסְוִירוֹס בֶּן אַנְטִינִיוֹס שָׁבַאת לִפְנֵי רַבִּי.
 אָמְרָה לוֹ: רַבִּי אֵשֶׁה בְּכֶמָה נִישֵׁת?
 אָמַר לָהּ: בֵּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד.
 וּבְכֶמָה מִתְעַבֶּרֶת?
 אָמַר לָהּ: בֵּת שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד.
 אָמְרָה לוֹ: אֲנִי נִשְׂאֲתִי בְּשֵׁשׁ,
 וְיִלְדֵתִי בְּשֶׁבַע,
 אוֹי לְשֹׁלֵשׁ שָׁנִים שְׂאֵבְדֵתִי בְּבֵית אָבָא."

ומי מעברה?!

והתני רב ביבי קמיה דרב נחמן:

"שֹׁלֵשׁ נָשִׁים מְשַׁמְשׁוֹת בְּמוֹךְ: קֶטְנָה,

מְעוּבֶרֶת,

וּמְנִיקָה.

"קֶטְנָה" - שְׂמָא תִּתְעַבֵּר וְתָמוּת.

"מְעוּבֶרֶת" - שְׂמָא תַעֲשֶׂה עוֹבְרָה סַנְדַּל.

"מְנִיקָה" - שְׂמָא תִּגְמֹל אֶת בְּנָהּ, וְיָמוּת.

ואיזוהי "קטנה"?

מבֵּת אַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד וְעַד שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד.

פְּחוֹת מִבָּאָן, אוֹ יֵתֵר עַל כֵּן - מְשַׁמְשֵׁת וְהוֹלֶכֶת,

דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר.

וּחֲכָמִים אוֹמְרִים:

אַחַת זֹו וְאַחַת זֹו - מְשַׁמְשֵׁת בְּדַרְכָּהּ וְהוֹלֶכֶת,

וּמִן הַשָּׁמַיִם יִרְחַמוּ,

שְׂנֵאמֹר: "שׂוֹמֵר פְּתָאִים ה'"²⁴⁵ (תהילים קטז, ו)!

איבעית אימא:

"אֲשֶׁר בָּשָׂר חֲמוּזִים בְּשָׂרָם"²⁴⁶ (יחזקאל כג, כ).

ואיבעית אימא:

"אֲשֶׁר פִּיהֶם דְּבַר שְׂוֹא וְיָמִינָם יָמִין שֶׁקֶר" (תהילים קמד, ח).

תנו רבנן:

"מַעֲשֵׂה בְּאֵשֶׁה אַחַת שָׁבַאת לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא.

אָמְרָה לוֹ: רַבִּי נִבְעַלְתִּי בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ שָׁנִים, מָה אֲנִי לְכַהֲנָה?

אָמַר לָהּ: בְּשָׂרָה אֶת לְכַהֲנָה.

אָמְרָה לוֹ: רַבִּי אֲמַשׁוּל לָךְ מִשָּׁל לָמָּה הַדְּבַר דּוֹמָה,

לְתִינוּק שְׂטָמְנוֹ לוֹ אֶצְבְּעוֹ בְּדָבָשׁ: פֶּעַם רְאִשׁוֹנָה וְשֵׁנִיָּה - גּוֹעַר בָּהּ,

שְׁלִישִׁית - מִצָּצָה.

אָמַר לָהּ: אִם כֵּן פְּסוּלָה אֶת לְכַהֲנָה.

רָאָה הַתְּלִמִּידִים מִסְתַּכְּלִים זֶה בְּזֶה,

אָמַר לָהֶם: לָמָּה הַדְּבַר קָשָׁה בְּעֵינֵיכֶם?

אָמְרוּ לִיהִ: כִּשְׁם שְׁכַל הַתּוֹרָה הַלְכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי,

כֵּן פְּחוֹתָהּ מִבֵּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים בְּשָׂרָה לְכַהֲנָה,

הַלְכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי.

וְאִף רַבִּי עֲקִיבָא לֹא אָמְרָה אֵלָא לְחַדָּד בָּהּ אֶת הַתְּלִמִּידִים."

²⁴⁵ שמר פתאים ה' דלותי ולי והושיע

²⁴⁶ ותעגבה על פלגשיהם אשר בשור חמוזים בשורם וזרמת סוסיים וזרמתם

25. מה, א-ב

רפ"י

מתניתין

בן תשע שנים ויום אחד: שבא על יבמתו - קנאה.
 ואין נותן גט עד שיגדיל.
 ומטמא בנדה לטמא משכב תחתון כעליון.
 ופוסל,
 ואינו מאכיל בתרומה,
 ופוסל את הבהמה מעל גבי המזבח,
 ונסקלת על ידו,
 ואם בא על אחת מכל העריות האמורות בתורה - מומתין על ידו,
 והוא פטור.

מתני'
 קנאה. וזכה בנכסי אחיו
 ואע"ג שאין קנין לקטן הרי
 קנויה לו ועומדת:
 ואינו נותן גט עד שיגדיל.
 אם בא לגרשה דקידושי
 אחיו קידושין גמורין
 וגירושין של זה אינם
 גירושין גמורין דאינו בן
 דעת:
 ומטמא בנדה. אם בא עליה
 דביאתו ביאה לכל דבר:
 ופוסל. כגון בן ט' שנים
 כותי או ממזר שבא על
 הכהנת פסלה מתרומת
 אביה אבל בבן תשע ישראל
 שבא על בת כהן ליכא
 למימר דפוסל מן התרומה
 דאי משום ביאת זנות לא
 פסלה זנות דכשר מן
 התרומה ואי משום קדושין
 למהוי בת כהן לישראל לאו
 קדושין נינהו דקטן דקדיש
 אין קדושיו קדושין:
 ואינו מאכיל. כגון יבם בן ט'
 כהן הבא על יבמתו אע"ג
 דקני לה בהך ביאה לא
 אכלה בתרומה:
 ופוסל את הבהמה. אם
 רבעה ע"פ עד אחד או ע"פ
 הבעלים אבל סקילה לא
 דמודה בקנס פטור:
 ונסקלת על ידו. אם יש
 עדים:

גמרא

ולכשיגדיל - בגט סגי לה?!

והתניא:

"עשו ביאת בן תשע כמאמר בגדול,
 מה מאמר בגדול - צריך: גט למאמרו,
 וחליצה לזיקתו.
 אף ביאת בן תשע - צריך: גט למאמרו,
 וחליצה לזיקתו!"

אמר רב:

הכי קאמר:

מה, ב, לכשיגדיל - יבעול ויתן גט.

גמ'

בגט סגיא לה. בתמיה אם
 בא לגרשה:
 מאמר. קידושי יבמה:
 וחליצה לזיקתו. דאין
 קדושין גמורין ביבמה
 להיות כאשתו לצאת בגט
 בלא חליצה אבל ביאה
 גומרת בה כדכתי' (דברים
 כה) יבא עליה:
 ביאת בן תשע. ביבמתו:
 לכשיגדיל יבעול. והך ביאה
 הוי קנין גמור ואם בא
 לגרשה אינה צריכה חליצה
 דכתיב (דברים כה) ולקחה
 לו לאשה כיון שלקחה
 נעשית כאשתו לכל דבר:

26. מה, ב

רש"י

מתניתין

בת אחת עשרה שנה ויום אחד: נדריה - נבדקין.
בת שתיים עשרה שנה ויום אחד: נדריה - קיימין.
ובדקין כל שתיים עשרה.

בן שתיים עשרה שנה ויום אחד: נדריו - נבדקין.
בן שלש עשרה שנה ויום אחד: נדריו - קיימין.
ובדקין כל שלש עשרה.

קודם לזמן הזה - אף על פי שאמר: יודעין אנו לשם מי נדרנו,

לשם מי הקדשנו - אין נדריהם נדר,

ואין הקדשו הקדש.

לאחר הזמן הזה - אף על פי שאמר: אין אנו יודעין לשם מי נדרנו,

לשם מי הקדשנו - נדרן נדר,

והקדשו הקדש.

גמרא

וכיון דתנא: "בת אחת עשרה שנה ויום אחד - נדריה נבדקין".
"בת שתיים עשרה שנה ויום אחד - נדריה קיימין" - למה לי?

סלקא דעתך אמינא: בודקין לעולם,
קא משמע לן.

וכיון דתני: "בת שתיים עשרה שנה ויום אחד נדריה קיימין".
"בודקין כל שתיים עשרה" - למה לי?

סלקא דעתך אמינא:

הואיל ואמר מר: "שלשים יום בשנה חשובים שנה",

היכא דבדקנא שלשים ולא ידעה להפלות - אימא: תו לא ליבדוק,
קא משמע לן.

ולתני הני תרתי בבי: "בת שתיים עשרה שנה ויום אחד - נדריה קיימין",
"ובדקין כל שתיים עשרה".

"בת אחת עשרה ויום אחד - נדריה נבדקין" - למה לי?

איצטריך.

סלקא דעתך אמינא: סתמא בשתיים עשרה - בעיא בדיקה,
באחת עשרה - לא בעיא בדיקה.
והיכא דחזינן לה דחריפא טפי - מיבדקה באחת עשרה.
קא משמע לן.

קודם הזמן הזה ואחר הזמן הזה - למה לי?

סלקא דעתך אמינא:

הני מילי היכא דלא קאמרי אינהו,
אבל היכא דקאמרי אינהו נסמוך עליהו,
קא משמע לן.

מתני'

נבדקין. אם ידעה לשם מי נדרה
ולשם מי הקדישה:
קודם הזמן הזה. כגון בתינוקת
קודם שיבא ראש השנה של
שתיים עשרה ובתינוק קודם
ראש השנה של שלש עשרה:

אין נדריהן נדר. דקטנים הן:
אחר הזמן הזה. בתינוקת מבת
שתיים עשרה ויום אחד ולמעלה
בתינוק מייג שנה ויום אחד
ולמעלה:

אפילו אמרו אין אנו יודעין כו'.
גדולים הם ובכלל שוטה נמי לא
מחזיקין להו דסופו לבא לכלל
דעת ואין שוטה אלא המקרע
כסותו והלן בבית הקברות
והיוצא יחידי בלילה אבל תוך
הזמן הזה אם יודע לשם מי נדר
הוי נדר ואם לאו לא הוי נדר
דקטן הוא ובגמרא מפרש כולה
מילתא:

גמ'

למה לי. ממילא ידענא דמכאן
ואילך לא בעי בדיקה:
סד'א בודקין לעולם. והאי
דקתני בת אחת עשרה נבדקין
למעוטי קודם זמן הזה דלא
בדקין ליה דאפילו ידע קטן הוא
קמ"ל דלמעוטי אחר זמן נמי
אתא:

בודקין כל י"ב למה לי. הא תנא
דמיוס א' בשתיים עשרה
מתחילין לבדוק ואינן קיימין
בלא בדיקה עד יום אחד בייג'
אלמא כל י"ב הוי זמן בדיקה:
היכא דבדקנא ל' יום. קמאי
דשתיים עשרה:

ולא ידעה להפלות. לפרש לשם
מי נדרה ולישנא דקרא נקט כי
יפליא לנדר:

תו לא נבדוק. וליחזקה בקטנה:
בת י"א כו' למה לי. מדתנן ליה
בודקין כל י"ב שמעינן דמקמי
הכי לא:

הני מילי. דמקמי הכי מוחזקין
קטנים ולאחר זמן מוחזקין
גדולים:

היכא דלא קאמרי אינהו. קודם
הזמן יודעין אנו ולאחר זמן אין
אנו יודעין:

27. מה, ב

רש"י

דברים האמורים כו'. דתינוק ממהר להתחכם יותר מתינוקת: לעונשין. וכגון דאייתי שתי שערות תוך הזמן דאי לא אייתי אפילו לאחר זמן לאו בר עונשין הוא ולאחר זמן אי אייתי ב' שערות הוי גדול ובר עונשין:

תנו רבנן:

"אלו דברי רבי.

רבי שמעון בן אלעזר אומר:

דברים האמורים בתינוקת - בתינוק אמורים.

דברים האמורים בתנוק - בתנוקת אמורים."

אמר רב חסדא:

מאי טעמא דרבי?

דכתיב: "ויבן ה' א-ל-הים את הצלע"²⁴⁷ (בראשית ב, כב) -

מלמד שנתן הקדוש ברוך הוא בינה יתירה באשה יותר מבאיש.

ואידך?

ההוא מבעי ליה לכדריש לקיש,

דאמר ריש לקיש משום רבי שמעון בן מנסיא:

"ויבן ה' א-ל-הים] את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויבאה אל האדם" (בראשית ב, כב) -

מלמד שקלעה הקדוש ברוך הוא לחוה והביאה אצל אדם הראשון,

שכן בכרכי הים קורין לקלעיתא בנייתא.

ורבי שמעון בן אלעזר - מאי טעמא?

אמר רב שמואל בר רב יצחק:

מתוך שהתינוק מצוי בבית רבו נכנסת בו ערמומית תחלה

²⁴⁷ ויבן ה' אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויבאה אל האדם

28. מה, ב - מו, א

רפ"י

כלפני הזמן. ולא ענשין ליה ושתי שערות הויא להו שומא: **וזאת לפנים.** וזאת לשון נקבה כלומר רב חנינא דשמיה לשון נקבה אמר לפנים כלומר לפני זמן ולא תטעה להחליף דבריהם ל"א שמו של רב דאמר כלפני הזמן מובלע בתיבת בישראל: **מתיב רב המנונא.** קס"ד כדאמר לקמן דרב המנונא משנה יתירה דייק דלא איצטריך למתנייה כדפרכינן לעיל והא דתני ליה תנא דמתני' למידק מינה לענין עונשין הא תוך הזמן כלפני הזמן דאי לענין נדרים לא כלפני זמן ולא כלאחר זמן:

מגופא דמתני' דייק. דלא מתוקמא אלא כשהביא שתי שערות ואפי"ה לא חשיב ליה גדול עד לאחר זמן והשתא ליכא למיפרך לידוק מרישא דהא לא דייק מידי דבין רישא ובין סיפא לגופא איצטריך לענין נדרים דלא תימא הני מיילי היכא דלא קאמרי אינהו אבל היכא דאמרי אינהו כו' כדאמר לעיל ומיהו מגופא דסיפא שמעינן דעד דמטו לאחר זמן בעינן יודע להפלות ואם אינו יודע להפלות ואפילו הביא ב' שערות לאו איש הוא דניהוי נדרו נדר מחמת אישות בלא הפלאה:

קטן הוא. ואמאי נדרו נדר הא לאו בחזקת גדול הוא כל זמן שלא הביא ב' שערות ומופלא סמוך לאיש נמי לא הוי דהא אינו יודע לשם מי נדר ומהיכא תיתי דנדרו נדר:

אלא לאו כשהביא. ומשום הכי נדרו נדר אע"ג דאין יודע להפלות דהא גדול הוא:

וטעמא. דחשיבי להו שערות דלאחר זמן הוא דגמרו למלתיה בין בשערות בין בשנים הא תוך הזמן חשבינן להו שומא דקטן הוא ולא מצית לרבוויי מאיש:

איבעיא להו:

תוך זמן - כלפני זמן,

או:

כלאחר זמן?

למאי הלכתא?

אי לנדרים - לאו כלפני זמן דמיא, ולא כלאחר זמן דמיא!

אלא לעונשין.

מאי?

רב ורבי חנינא דאמרי תרווייהו:

תוך זמן - כלפני זמן.

רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי דאמרי תרווייהו:

תוך זמן - כלאחר זמן.

אמר רב נחמן בר יצחק:

וסימניד: "וזאת לפנים בישראל"²⁴⁸ (רות ד, ז).

מתיב רב המנונא:

"אחר זמן הזה,

אף על פי שאמר: אין אנו יודעים לשם מי נדרנו,

לשם מי הקדשנו - נדריהם נדר,

והקדשו הקדש".

הא תוך זמן - כלפני זמן!

אמר ליה רבא:

אימא רישא: "קודם הזמן הזה,

אף על פי שאמר: יודעים אנו לשם מי נדרנו,

לשם מי הקדשנו - אין נדריהם נדר,

ואין הקדשו הקדש".

הא תוך זמן - כלאחר זמן!

ולא היא,

רבא קטעי,

הוא סבר: רב המנונא ממלשנה יתירה קדייק, ואדדייק מסיפא לידוק מרישא,

ולא היא, רב המנונא מגופא דמתניתין קא דייק האי²⁴⁹ לאחר זמן היכי דמי?

אי דלא אייתי שתי שערות - קטן הוא,

אלא לאו דאייתי שתי שערות.

וטעמא דלאחר זמן הוא דגמרה לה למילתיה,

הא תוך זמן - כלפני זמן!

מו, א

ועוד מתיב רבי זירא:

"איש מי יפליא לנדר נדר"²⁵⁰ (במדבר ו, ב) -

מה תלמוד לומר: "איש?"

לרבות בן שלש עשרה שנה ויום אחד,

שאף על פי שאינו יודע להפליא - נדריו קיימין".

היכי דמי?

²⁴⁸ וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיום כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו וזאת התעודה בישראל

²⁴⁹ מהר"ם. גירסת וילנא: הא

²⁵⁰ דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש או אשה מי יפלא לנדר נדר נזיר להזיר לה'

רפ"י

בן ט' שנים שהביא שערות שומא. ואפי' לר' יוסי ברבי יהודה ומבן ט' ועד בן י"ב ויום אחד פלוגתא:
שומא. ורואי'ה בלע"ז ודרכה ליגדל שער בה:
הא י"ג גופיה סימן. ואפי' לרבנן והדר תני כו':
מאי לאו תנאי היא. ואלביא דרבנן י"ג הוי תוך זמן לתינוק כדקתני במתני'
ורישא. דמשוית י"ג סימן:
רבי היא. דאמר בתנוקת הויא י"ג לאחר זמן:
וסיפא. דמשמע שומא:
ר"ש בן אלעזר. דאמר י"ג בתינוקת הוי תוך זמן בכל הנך תירוצי מוקמינן תוך זמן כלפני זמן:

אי דלא אייתי שתי שערות - קטן הוא!
 אלא לאו דאייתי שתי שערות - וטעמא דבן שלש עשרה ויום אחד הוא דהוה ליה איש.
 הא תוך זמן - כלפני זמן!
 תיובתא!

אמר רב נחמן:

כתנאי:

"בן תשע שנים שהביא שתי שערות - שומא.
 מבן תשע ועד שתים עשרה שנה ויום אחד - שומא.
רבי יוסי ברבי יהודה אומר: סימן.
 בן שלש עשרה שנה ויום אחד - דברי הכל סימן".

הא גופא קשיא:

אמרת: "מבן תשע ועד שתים עשרה שנה ויום אחד - שומא".
 הא שלש עשרה שנה גופא - סימן.
 והדר תני: "בן שלש עשרה שנה ויום אחד - סימן".
 הא שלש עשרה שנה גופא - שומא!
 מאי לאו תנאי היא: דמר סבר: תוך זמן - כלאחר זמן,
 ומר סבר: תוך זמן - כלפני זמן.

לא!

דכולי עלמא: תוך זמן - כלפני זמן.
 ואידי ואידי בתינוקת.
 ורישא - רבי,
 וסיפא - רבי שמעון בן אלעזר.

ואיבעית אימא:

הא והא - בתינוק.
 ורישא - רבי שמעון בן אלעזר,
 וסיפא - רבי.

ואיבעית אימא:

הא והא - רבי,
 הא - בתינוק,
 הא - בתינוקת.

ואי בעית אימא:

הא והא - רבי שמעון בן אלעזר,
 הא - בתינוק,
 הא - בתינוקת.

29. מו, א

רס"י

והוא שעודן בו. כשהגדיל אבל נשרו בינתיים איגלאי מילתא דשומא הוי:
מתני לשמעתא דרבא בהאי לישנא. דשמעת מיניה נמי תוך זמן כלפני זמן:
ממאנת והולכת. ואין חוששין שמא הביאה בי שערות דאפילו הביאה שומא ניהו והיינו תוך זמן כלפני זמן:
אינה ממאנת. שמא הביאה ועכשיו הוי סימן דהא לאחר זמן הוא ואם יבמה היא לא חשבינן לה גדולה לענין חליצה ואינה חולצת:
גדולה היא. אם הביאה:
וכי תימא מספקא ליה. אם הביאה אם לא הביאה הלכך מיאון לא דלמא הביאה וחליצה נמי לא שמא לא הביאה:
והא מיפשט פשיטא ליה לרבא. דכיון דהגיעה לכלל שנותיה דודאי הביאה:
ה"מ לענין. דאי אתיא למיחלף לאחר זמן ובדקנו ולא אשכחן (ליה) חיישין למימר גדולה היא ותחלוץ שהסימנין נשרו:
אבל לענין מיאון חיישינן. שמא נשרו לחומרא וקנאה בביאה ובעיא גט:
והא חיישינן קאמר. ולא ודאי נשרו וחיישינן לחומרא משמע:
אלא לעולם. אינה ממאנת דרבא בדלא בדקנוה הלכך מסתמא אמרינן כיון שהגיעה לכלל שנותיה ודאי אית לה ואינה צריכה בדיקה ובעיא גט: ולענין חליצה חיישינן גרסינן כלומר ולענין חליצה משום הכי אינה חולצת דחיישינן שמא לא הביאה סימנין ודקשיא לך האמר רבא חזקה הביאה סימנין לייק כי אמר רבא חזקה למיאון דלא ממאנת מסתמא אבל לחליצה בעיא בדיקה:

"רבי יוסי ברבי יהודה אומר: סימן".

אמר רבי הירושפדי בריה דרבי שבתאי והוא שעודן בו.

תניא נמי הכי:

"בן תשע שנים ויום אחד שהביא שתי שערות - שומא. מכן תשע ועד שתים עשרה שנה ויום אחד ועודן בו - שומא. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: סימן".

אמר רבא:

הילכתא: תוך זמן - כלפני זמן.

רב שמואל בר זוטרא מתני לה לשמעתא דרבא, בהאי לישנא:

אמר רבא:

קטנה כל שתים עשרה שנה - ממאנת והולכת. מכאן ואילך - אינה ממאנת, ואינה חולצת.

הא גופא קשיא:

אמרת: אינה ממאנת - אלמא: גדולה היא. אי גדולה היא - תחלוץ!

וכי תימא: מספקא ליה - ומי מספקא ליה?!

והאמר רבא:

קטנה שהגיעה לכלל שנותיה - אינה צריכה בדיקה, חזקה הביאה סימנין!

הני מילי בסתמא,

אבל הכא דבדקו ולא אשפחו - לא.

אי הכי, תמאן!

חוששין שמא נשרו.

הניחא למאן דאמר: "חוששין".

אלא למאן דאמר: "אין חוששין" - מאי איכא למימר? דאיתמר:

רב פפא אומר: אין חוששין שמא נשרו.

רב פפי אומר: חוששין!

הני מילי לענין חליצה,

אבל לענין מיאון - חוששין.

מכלל: דמאן דאמר "חוששין" - חולצת.

והא חוששין בעלמא קאמר!

אלא לעולם דלא בדקו²⁵¹

ולענין חליצה - חיישינן.

וכי קאמר רבא: "... חזקה" - למיאון,

אבל לחליצה - בעיא בדיקה.

²⁵¹ כתב יד? גירסת וילנא: בדיקה

30. מו, א

כ"י

חוששין שמא נשרו. ואם הגיעה לכלל שנותיה ובדקו ולא אשכחו לא ממאנת:

דקדשה תוך זמן. יתומה מדעת אמה ואחיה לדעתה:

ובעל אחר זמן. דאיכא ספיקא דאשת איש דאורייתא דבשעת בעילה דלאחר זמן שמא הביאה והויא לה ביאה זו קדושין גמורין דהא גדלה ושוב אינה יוצאה במיאון:

אבל מעיקרא. דמכי עברה שתא דתרתיה סרי ולא בעל לא חיישין שמא נשרו דהא לא הווי בה קדושין גמורין דאין מעשה קטנה כלום א"כ קבל אביה קדושין הלכך מספיקא לא מחמירין עלה היכא דלא אשכחן אבל הביאה ודאי סימנין אע"ג דקדושי קמאי לא הווי קדושין אלא מדרבנן לא תקנו רבנן מיאון בגדולה דלמא אתיא למאן הנבעלת לאחר שגדלה דההיא הויא אשת איש דביאה שבא עליה משגדלה מקדשה לה: **הקדיש.** תוך הזמן תינוק היודע להפליא:

["איתמר:

רב פפא אמר: אין חוששין שְמָא נִשְׂרוּ.
רב פפי אמר: חוששין"].

אמר רב דימי מנהרדעא:

הלכתא: חוששין שְמָא נִשְׂרוּ.

והני מילי היכא: דקדשה - בתוך זמן,

ובעל - לאחר זמן, דאיכא ספיקא דאורייתא,

אבל מעיקרא - לא.

31. מו, א-ב

רפ"י

ואכל. את הקדשו:
לוקה. ואע"ג דבמילתא אחריתי
 לאו בר עונשין הוא:
כי יפליא. מינייה מרבינן מופלא
 סמוך לאיש מופלא יודע לפרש
 לשם מי נדר סמוך לאיש שהוא
 סמוך לבא לכלל גדול דהיינו שנה
 אחת קודם זמן שהוא ראוי
 להביא שערות והיינו בתינוקת
 כל י"ב ובתינוק כל י"ג:
ולא יחל. אע"ג דבהאי קרא לא
 כתיב כי יפליא מ"מ כיון דנפקא
 לן מינייה דיודע להפלות הוי נדרו
 נדר קאי בבל יחל דהא כתיב איש
 כי ידור נדר וגוי ומופלא סמוך
 לאיש בכלל איש וסמיך ליה ולא
 יחל דברו:
לפי שמצינו שהשוה הכתוב.
 מכי יפליא דמשמע יודע להפלות
 סמוך לאיש דאכתי קטן הוא כל
 שנה זו:
זה הדבר אשר צוה וגו'. כלומר
 לאיסור ולא יחל אמרתי שיהא
 איסורו ונדרו בבל יחל ולא
 לקרבן מעילה ובל יחל היינו
 מלקות ומסייע ליה לרב הונא:
אימא לאיסור בל יחל. כלומר
 איסורא בעלמא ולא מלקות:
אי מופלא סמוך לאיש
דאורייתא. מכי יפליא לנדור
 נדר:
מילקא נמי לילקי. דהא כל זמן
 דנדור נדר קאי עליה בבל יחל:
איסורא נמי ליכא. עליו אם
 אכלו דהא אי אתו רבנן לתקוני
 הכי תקון שלא יאכלו אחרים
 את הקדשו או הוא לכשיגדיל
 אבל בקטנותו לא באו לאיסור
 עליו דקטן לאו בר קבולי עליה
 תקנתא דרבנן הוא: ומשני
 לעולם דרבנן ואיסורא אמאן
 קאי על אותן המזוהרים עליו
 להפריש מאיסורא:
ש"מ כו'. פלוגתא היא בפרק
 חרש שנשא פקחת ביבמות (דף
 קיד.):
אלא הכא במאי עסקינן כו'.
 ולעולם כדקתני ולאיסור ולבל
 יחל דהוי מלקות גמור ואפ"ה לא
 תסייעיה לרב הונא מהא דהא
 דקתני מלקות אהקדש קטן לאו
 לדידיה קאמר אלא לאחרים
 שאכלו את הקדשו:
מדרבנן. כלומר מ"ד אין לוקין
 מוקים להא דקתני לאיסור ולבל
 יחל כדאוקמינן לאיסור בל יחל
 איסורא בעלמא ומדרבנן ומקרא
 דכי יפליא דקתני שהשוה הכתוב
 אסמכתא בעלמא:

אמר רב הונא:

הקדיש ואכל - לוקה,

שנאמר: "איש מי יפלא לנדר"²⁵² (במדבר ו, ב),

ו"לא יחל דברו"²⁵³ (במדבר ל, ג),

כל שישנו בהפלאה - ישנו בבל יחל,

וכל שאינו בהפלאה - אינו בבל יחל.

מתיב רב הונא בר יהודה²⁵⁴ לסיועי לרב הונא:

"לפי שמצינו שהשוה הכתוב הקטן בגדול: לזדון שבועה,

ולאיסור,

ול"בל יחל",

יכול יהא חייב על הקדשו קרבן?

תלמוד לומר: "זה הדבר"²⁵⁵ (במדבר ל, ב)."

קתני מיהת: "לאיסור ול"בל יחל" - חייב!

אימא: לאיסור "בל יחל".

איסור "בל יחל" מה נפשך: אי "מופלא סמוך לאיש" דאורייתא - מילקא נמי לילקי!

ואי "מופלא סמוך לאיש" לאו דאורייתא - איסור נמי ליכא!

לאותן המזוהרים עליו.

שמע מינה: קטן אוכל נבלות - בית דין מצווין עליו להפרישו!?

הכא במאי עסקינן:

כגון שהקדיש הוא, ואכלו אחרים.

הניחא למאן דאמר: "הקדיש הוא ואכלו אחרים - לוקין",

אלא למאן דאמר: "אין לוקין" - מאי איכא למימר?

דאיתמר:

הקדיש הוא ואכלו אחרים:

רב כהנא אמר: אין לוקין.

רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוויהו: לוקין!

מדרבנן,

וקרא - אסמכתא בעלמא.

²⁵² דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש או אשה מי יפלא לנדר נדר נזיר להזיר לה'

²⁵³ איש מי ידור נדר לה' או השבע שבועה לאסור אסור על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו ועשה

²⁵⁴ גירסת וילנא: הריטבא גורס לרבא - קושיא על רבא שאמר שתוך הזמן כלפני הזמן לעונשים, וכך פרשו הרשב"ע והר"ן על אף

שגרסו כמו הכתבי יד שלא גרסו "לרבא", ויש שסברו שאין זה קושיא על רבא כי יש חילוק בין עונשים לנדורים.

²⁵⁵ וידבר משה אל דאשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה'

32. מו, ב

רס"י

יתומה. שהשיאתה אמה דבת מיאון היא דנשואין דידה מדרבנן:
בעלה מפר נדרה. ולא קרי לה יתומה אלא בקטנותה כל זמן שראויה למיאון:
אי אמרת בשלמא מופלא סמוך לאיש. לא הוי נדרו נדר אלא מדרבנן משי"ה בעלה מפר לה דאתו נשואין דרבנן כו':
והא לכי גדלה אכלה. בההיא הפרה דלאו הפרה היא ונמצא גדול אוכל נבלות:
כל שעה. ואף משגדלה:
והוא שבעל. לאחר שגדלה דהויה הך בעילה קדושין גמורין דאורייתא דמעשה גדולה מעשה הלכך אתו נישואין דאורייתא ומבטלין נדרא דאורייתא:
אין הבעל מפר. נדרים הקודמין לנישואין במסכת נדרים והאי נדר קדם להך בעילה דאורייתא על דעת בעלה. והך קטנה על דעתו של זה נדרה וכי אמרינן אין הבעל מפר בקודמין היכא דלית לה בעל בשעת נדר כלל:
כדרב פנחס. כלומר לא תוקי לה לברייתא כשהבעל מפר לה כל שעה ושעה לעולם נדרה דאורייתא ודקשיא לך אתו נשואין דרבנן ומבטלין נדרא דאורייתא אהכי מבטלת דכל הנודרת כו':
לעונת נדרים. היינו מופלא הסמוך לאיש שנדריו נבדקין:
סברוה. רבנן בני הישיבה דבעו לאותובי לרב כהנא מהכא:
תרומה דאורייתא. וקאמר משבא לעונת נדרים תרומתו תרומה ותרומה והקדש ונדר חדא היא דמקדשה בדבורו שקורא עליה שם:
ירושא ראשונה. של יהושע:
ושניה. בימי עזרא:
יש להן. כלומר בגלות נבוכדנצר בטלה קדושת הארץ ונצטרכו ליורשה ולקדשה בשניה:
אבל שלישית. לעתיד לבא:
אין להם. כלומר אינה ירושה דלא יצטרכו לרשתה ולקדשה דלא בטלה קדושתה מגזרת הכתוב:
ואמר רבי יוחנן. בעלמא:

גופא:

"הקדיש ואכלו אחרים:

רב כהנא אמר: אין לוקין.

רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוניהו: לוקין.

במאי קמיפלגי?

מר סבר: מופלא סמוך לאיש - דאורייתא.

ומר סבר: מופלא סמוך לאיש - מדרבנן.

מתיב רב ירמיה:

"יתומה שנדרה - בעלה מפר לה".

אי אמרת בשלמא: "מופלא סמוך לאיש - דרבנן" - אתו נשואין דרבנן ומבטלי נדרא דרבנן.

אלא אי אמרת: דאורייתא - אתו נשואין דרבנן ומבטלי נדרא דאורייתא?!

אמר רב יהודה אמר שמואל:

"בעלה מפר לה" - ממה נפשך: אי דרבנן - דרבנן הוא!

אי דאורייתא - קטן אוכל נבלות הוא,

ואין בית דין מצווין עליו להפרישו.

והא כי גדלה אכלה בהפרה קמייתא!

אמר רבה בר ליואי:

בעלה מפר לה כל שעה ושעה, והוא שבעל.

והא אין בעל מפר בקודמין!

כדרב פנחס משמיה דרבא,

דאמר רב פנחס משמיה דרבא:

כל הנודרת - על דעת בעלה היא נודרת.

אמר אביי:

תא שמע:

"קטן שלא הביא שתי שערות:

רבי יהודה אומר:

אין תרומתו תרומה.

רבי יוסי אומר:

עד שלא בא לעונת נדרים - אין תרומתו תרומה,

משבא לעונת נדרים - תרומתו תרומה".

סבריה:

קסבר רבי יוסי: תרומה בזמן הזה דאורייתא.

אי אמרת בשלמא: "מופלא סמוך לאיש - דאורייתא" - אתי גברא דאורייתא ומתקן טבלא דאורייתא.

אלא אי אמרת: דרבנן - אתי גברא דרבנן ומתקן טבלא דאורייתא?!

לא!

קסבר רבי יוסי: תרומה בזמן הזה דרבנן.

וסבר רבי יוסי תרומה בזמן הזה דרבנן?!

והתניא בסדר עולם:

"אשר ירשו אבותי וירשתה"²⁵⁶ (דברים ל, ה) - ירושה ראשונה ושניה - יש להן.

שלישית - אין להן".

ואמר רבי יוחנן:

²⁵⁶ והביא ח' אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה וחיטיבך והרבה מאבותיך

מאן תנא סדר עולם?

רבי יוסי!

רבי יוסי: תני לה,

ולא סבר לה.

הכי נמי מסתברא,

דתניא:

מזא,

"עיסה שנדמעה או שנתיחמצה בשאור של תרומה - חייבת בחלה, ואינה נפסלת בטבול יום, דברי רבי מאיר. ורבי יהודה, רבי יוסי, ורבי שמעון: פוטרין מן החלה."

סבריה: מאן דאמר: "תרומה דאורייתא" - חלה דאורייתא.

מאן דאמר: "תרומה דרבנן" - חלה דרבנן.

אי אמרת בשלמא: קסבר רבי יוסי: חלה בזמן הזה דרבנן - אתי דמוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן, אלא אי אמרת: חלה דאורייתא - אתי דמוע דרבנן ומפקע חלה דאורייתא?

ודלמא קסבר רבי יוסי: תרומה בזמן הזה - דאורייתא,

וחלה - דרבנן.

וכדאיהדר רב הונא בריה דרב יהושע,

דאמר רב הונא בריה דרב יהושע:

אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי:

אפילו למאן דאמר: "תרומה בזמן הזה דרבנן" - חלה דאורייתא,

שהרי שבע שכבשו ושבע שחלקו: נתחייבו בחלה,

ולא נתחייבו במעשר.

ואמינא להו: אנא אפילו למאן דאמר: "תרומה בזמן הזה - דאורייתא - חלה דרבנן,

דתניא:

"אי בבואכם"²⁵⁷ (במדבר טו, יח) ²⁵⁸ **כול משנכנסו לה שנים ושלשה מרגלים?**

תלמוד לומר: "בבואכם" (במדבר טו, יח) - בבואת בולכם אמרתי,

ולא בבואת מקצתכם."

וכי אסקינהו עזרא לא פוליהו סלוק.

רס"י

מאן תנא סדר עולם רבי יוסי.

דהוא סתמה כי היכי דסתם מתניתין ר"מ:

תני ולא סבר לה. להא דרשא

דקתני שלישיית אין להן אלא

ודאי בטלה קדושת הארץ

ותרומתה דהשתא דרבנן:

עיסת חולין שנדמעה. כגון שנפל

סאה של תרומה לתוך פחות

ממאה של חולין:

חייבת בחלה. ולא אמרינן

דתרומה פוטרת לה ואעיג

דתרומה אינה חייבת בחלה

מדומע חייב בחלה מ"ט דדימוע

דרבנן הוא דמדאורייתא חד

בתרי בטיל דכתיב (שמות כג)

אחרי רבים להטות ורבנן הוא

דאצרוך אחד ומאה הלכך לא

אתי דימוע דרבנן ומפקע חלה

אפילו בזמן הזה דקסברי ר"מ

ורבי יהודה חלה בזמן הזה

דאורייתא:

פוטרין מן החלה. כדמפרש

לקמן דקסברי חלה בזמן הזה

דרבנן ואתי דימוע דרבנן ומפקע

חלה דרבנן והיינו דאמרן לעיל

תני ולא סבר לה דהא חזינן

דלרבי יוסי חלה בזמן הזה דרבנן

וסבריה הנך רבנן דמייתי ראייה

מהכא דכי היכי דקאמר ר' יוסי

חלה בזמן הזה דרבנן הוא הדין

לתרומה:

ודלמא. אעיג דקא חזית מהכא

לר' יוסי חלה דרבנן אפ"ה

סבירא ליה תרומה דאורייתא

וליא הכי נמי מסתברא דקא

בעית לאתויי:

נתחייבו בחלה. דכתיב בחלה

(במדבר טו) בבואכם אל הארץ

והרי באו:

ולא נתחייבו במעשר. דבמעשר

כתיב (דברים יד) תבואת זרעך

עד שיביא כל אחד ואחד את

שלו:

²⁵⁷ דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה

²⁵⁸ יש שגרסו: אילו נאמר כי תבאו הייתי אומר

33. מַז, א

רַס"י

מתני'

פגה. סמדר כך באשה עודה תינוקת קרו לה פגה כל זמן שאין לה סימן לא בדדים ולא בשערות:

בוהל. כשהפרי גדל קצת כדתני בגמרא התאנים משיבחו כן כשיש לה סימן דדין קצת בידוע שהביאה שתי שערות ונערה היא:

צמל. בגמ' מפרש לה לשון נוטריקון יצתה מלאה שיש לה סימן מובהק בדדיה ולקמן מפרש סימנין במתני' והיא בוגרת:

בזו ובזו. אפי' כשהיא נערה אביה זכאי כו' דכתיב (במדבר ל) בנעוריה בית אביה כל שבח נעוריה לאביה:

איזו היא סימנין. אצמל קאי: **קמט**. פרונצ"ש שגדלו דדיה עד שכפול מעט על החזה ויראה כקמט:

משיטו. גדולים יותר: **הפיטומת**. ראש הדד כמו (סוכה דף לד:) ניטלה פיטמתו:

עוקץ. כמו עוקצי האגסים (עוקצין פי"א מ"ז) פוכיצ"ש בלע"ז חודו של דד שהתינוק יונק ופיטומת היינו סביבות עוקץ:

גמ'

משיבחו. חייבין במעשר: **משילבין ראשיהן**. שמשתינין כשמגדילין הכא נמי משישתנה הדד ויראה בו סימן שמגדיל: **בחלה בי**. גדלה עלי אדם הקץ בדבר נראה לו כגדול אנקיישניץ בלע"ז:

מתניתין

משל משלו חכמים באשה: פגה, בוחל, וצמל.

"פגה" - עודה תנוקת.

"בוהל" - אלו ימי נעוריה.

בזו ובזו²⁵⁹ - אביה זכאי: **במציאתה,**

ובמעשה ידיה,

ובהפרת נדריה.

"צמל" - ביון שבגרה, שוב אין לאביה רשות בה.

איזהו סימניה?

רבי יוסי הגלילי אומר:

משיעלה הקמט תחת הדד.

רבי עקיבא אומר:

משיטו הדדים.

בן עזאי אומר:

משישחיר הפיטומת.

רבי יוסי אומר:

בדי שיהא נותן ידו על העוקץ והוא שוקע ושוהא לחזור.

גמרא

"פגה" - עודה תנוקת".

כדכתב: **"התאנה הנטה פגיה"**²⁶⁰ (שיר השירים ב, ג).

"בוהל" - אלו ימי הנעורים".

כדתנו:

"התאנים משיבחו" (מעשרות א, ב).

ואמר רבה בר בר חנה אמר רב:

משילבין ראשיהן.

ואיבעית אימא:

מהכא: **"ותקצר נפשי בהם וגם נפשם בחלה בי"**²⁶¹ (זכריה יא, ח).

"צמל".

כמאן דאמר: יצתה מלאה.

²⁵⁹ נוסח המשניות. גירסת וילנא: **אמר**

²⁶⁰ התאנה הנטה פגיה והנפנים סמדר נתנו ריח קומי לה רעיתי יפתי ולמי לה

²⁶¹ ואמחד את שלשת הרעים בירח אהד ותקצר נפשי בהם וגם נפשם בחלה בי

34. מז, א

רס"י

מייחד להו. שפחותיו מייחד
לאנשים עבדיו ואינו מפקירן
משום בושת:
מחליף להן. את של זה בזה ואינו
מקפיד על בושתן:
לערבי. מפקיר שפחותיו
לערביים ונוהג בהן מנהג הפקר:

"ואיזהו סימניה?
רבי יוסי הגלילי אומר:
משיעלה הקמט".

אמר שמואל:
לא משיעלה הקמט ממש,
אלא כדי שתחזיר ידיה לאחוריה ונראית כמי שיעלה הקמט תחת הדד.

שמואל בדיק באמתיה, ויהב לה ארבעה זוזי דמי בושתה.

שמואל לטעמיה,
דאמר שמואל:
"לעולם בהם תעבדו"²⁶² (ויקרא כה, מז) - לעבודה נתתים,
ולא לבושה.

שמואל מייחד להן.

רב נחמן מחליף להן.

רב שישת מסר להן לערבי,
ואמר להן אזדהרו מישראל.

²⁶² והתנהלתם אתם לבניכם אתריכם לרשת אחזה לעולם בהם תעבדו ובאחיקם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך

35. מז, א-ב

רפ"י

משייתקשקשו. כמו (סוטה דף ט:) מקשקשת לפניו כזוג בטני"ט בלע"ז כלומר גדולים הרבה:
חוטם. ספק:
משיפציל. ספק:
משתקיף עטרה. שגדול העוקץ ועב ומוקף עטרה והיינו שיעורא דא"ר יוסי נמי במתני' שיהא נותן ידו על העוקץ ושוקע ושוהא לחזור:
הכף. מלמטה הוא על בית הרחם כמין תפוח גבוה כדמפרש לקמן:
מלמעלה. בדדין:
להחמיר. איזה מאלו שתביא שוב אין אביה מפר נדריה דמחזיקין לה בבוגרת נתקשקשו ואע"ג דלא הכסיף הכסיף אע"ג דלא התקשקשו וכן כולם אית דאמרי להחמיר אינה ממאנת משעה שנראה בה אחד מן הסימנים הללו ואינה חולצת עד שיהו כולם ולא מילתא היא דאפילו לא הביאה אחד מהן גדולה היא ואינה ממאנת וחולצת שהרי כל הסימנים הללו בבגרות נאמרו ומימי נערות היא גדולה למיאון ולחליצה שהרי הביאה שתי שערות ל"א הלכה כדברי כולן להחמיר הביאה אחד מן הסימנים הללו ואפילו הקודם שבכולן ולא הביאה את כולן בוגרת ואינה בוגרת ואם קבל אביה בה קדושין וקדשה היא את עצמה לאחר צריכה גט משניהם דכיון שהביאה אחד מן הסימנים הללו יצתה לה במקצת מרשות אביה דאיכא למימר בוגרת הויא ואין כח בקדושי אביה להפקיע קדושין שלה וגם בה אין כח להפקיע קדושי אביה עד שתביא את כולם:
שחייבת במעשר. שקובעת תבואה למעשר דק"ל חצר קובעת במסכת ביצה (דף לד:):

"רבי יוסי אומר: כְּדִי שְׂיֵהָא נוֹתֵן יָדוֹ עַל הָעוֹקֵץ וְהוּא שׁוֹקֵעַ וְשׁוֹהָא לְחִזּוֹר".

מאי "עוקץ"?

אמר שמואל:
 עוקצו של דד.

תנו רבנן:

**"אלו הן סימני בגרות:
 רבי אלעזר ברבי צדוק אומר:
 משייתקשקשו הדדין.
 רבי יוחנן בן ברוקה אומר:
 משייכסיף ראש החוטם".**

"משייכסיף" אִזְקִינָא לה!

אֵלָא אָמַר רַב אֲשִׁי:
 מְשִׁיפְצִיל רֹאשׁ הַחוֹטֵם.

**רבי יוסי אומר:
 משתקיף העטרה.**

**רבי שמעון אומר:
 משנתמעד ^אהכף.**

מזב

**וכן היה רבי שמעון (בן יוחי) ²⁶³ אומר:
 שלשה סימנין נתנו חכמים באשה מלמטה, וכנגדן מלמעלה:
 פגה מלמעלה - בידוע שלא הביאה שתי שערות.
 בוחל מלמעלה - בידוע שהביאה שתי שערות.
 צמל מלמעלה - בידוע שנתמעד הכף".**

מאי "כף"?

אמר רב הונא:
 מקום תפוח יש למעלה מאותו מקום,
 כיון שמגדלת מתמעד והולך.

**"שאלו את רבי: הלכה כדברי מי?
 שלח לה: כדברי בולן להחמיר".**

**רב פפא ורב חיננא בריה דרב איקא:
 חד מתני: אהא.
 וחד מתני: אחצר צורית.**

דתנן:

**"איזוהי "חצר צורית" שחייבת במעשר?
 רבי שמעון אומר:
 חצר הצורית שהנלים נשמרים בתוכה.**

מאי "חצר הצורית"?

²⁶³ בילנא המילים בן יוחאי בסוגריים. מסורת הש"ס לא גורס כי אינו מופיע בתוספתא. כפי שכתבתי בעבר, שכנראה מדובר בתוספת פרשנות לגמרא, פרשנות נכונה.

רס"י

שאחד פותח ואחד נועל. שאין השומר קבוע לפתוח ולנעול אלא זה פותח וזה נועל לאו בת שימור היא ופטורה דלאו שמה חצר: כל שנכנסין לה כו' פטורה. ואע"ג דאין אדם בוש לאכול בתוכה:

כדברי כולן להחמיר. דאם יש בה אחד מכל אלו חייבת אם יש שם שומר חייבת כר' ישמעאל אע"ג דאחד פותח ואחד נועל ואי ליכא פותח ונועל חייבת כר"ע ואע"ג דליכא שומר ואי אין אדם בוש לאכול בתוכה חייבת ואע"ג דליכא שומר ואיכא פותח ונועל ואם אמר לו מה אתה מבקש חייבת ואפי' לית בה חד מכל הני ל"א הלכה כדברי כולן להחמיר כיון שאין אדם בוש לאכול בתוכה קובעת למעשר שאין אוכלין מפירות הנכנסים לה עד שיתעשרו ולהפריש מהן על טבל אחר אסור עד שיהיה לה שומר קבוע:

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: שכן בצור מושיבין שומר על פתח החצר.

רבי עקיבא אומר:

כל שאחד פותח ואחד נועל - פטורה.

רבי נחמיה אומר:

כל שאין אדם בוש לאכול בתוכה - חייבת.

רבי יוסי אומר:

כל שנכנסים לה ואין אומרים לו מה אתה מבקש - פטורה.

רבי יהודה אומר:

שתי חצרות זו לפנים מזו: הפנימית - חייבת,

והחיצונה - פטורה" (מעשרות ג, ה).

"שאלו את רבי: הלכה בדברי מי?

אמר לה: הלכה בדברי כולן להחמיר."

36. מז, ב

רש"י

מתני.

לא חולצת ולא מתיבמת. ונשאת לכל שתוצה דרחמנא פטרה דכתיב (דברים כא) והיה הבכור אשר תלד פרט לאילונית שאינה יולדת:

סריס. לאו בר חליצה הוא דכתיב (שם כה) להקים לאחיו שם בישראל והאי לאו בר הכי הוא:

ה"ג יביאו ראייה שהוא בן עשרים. קרובי האשה יביאו ראייה:

גמ'

ורמינהי אחד לי בן תשע שנים וכו'. שניהם דין אחד להם וביאתו כמאמר בגדול כדאמרין לעיל אלמא קטן הוא ובעיא אמתוני:

אמר רב שמואל. מתני' כגון שנולדו בו סימני סריס המפורשים בהערל כל שאין בשרו מוציא הבל כשהוא רוחץ ושערו לקוי ובשרו מחליק:

כי אתו לקמיה דר' חייא. בן עשרים שנה שלא הביא:

מתניתין

בת עשרים שנה שלא הביאה שתי שערות - תביא ראיה שהיא בת עשרים שנה.
והיא: איילונית,

לא חולצת,

ולא מתיבמת.

בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות - יביאו ראיה שהוא בן עשרים שנה.
והוא: סריס,

לא חולץ,

ולא מיבם,

אלו דברי בית הלל.

בית שמאי אומרים:

זה וזה - בן שמונה עשרה.

רבי אליעזר אומר:

הזכר - בדברי בית הלל,

והנקבה - בדברי בית שמאי,

שהאשה ממהרת לבא לפני האיש.

גמרא

ורמינהי:

"אחד לי בן תשע שנים ויום אחד,

ואחד לי בן עשרים שלא הביא שתי שערות" (יבמות צו:)

אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב:

והוא שנולדו בו סימני סריס.

אמר רבא:

דיקא נמי,

דקתני: "והוא סריס".

שמע מינה.

וכי לא נולדו לו סימני סריס - עד כמה?

תני רבי חייא:

"עד רוב שנותיו".

כי אתו לקמיה דרבי חייא:

אי כחיש - אמר להו אבריוה.

אי בריא - אמר להו אכחשוה.

דהני סימנים - זימנין דאתו מחמת כחישותא,

זימנין דאתו מחמת בריאותא.

37. מז, ב

רפ"י

בכוליה פרקא מעת לעת. חשבין לה שנה ולא בטר מנין עולם שיהא יום אחד של שנת עשרים חשוב שנה דאף על גב דלא תנן במתניתין בן עשרים שנה ויום אחד כמאן דתנן יום אחד דמי וצריך להשלים את כולה:

דתנן תנן. היכא דתנן יום אחד כגון בת שלשה שנים ויום אחד וכולהי דמתני' בר מסיפא דקתני בת עשרים שלא הביאה שתי שערות דהתם לא בעינן עשרים שלמים אלא משכנס יום אחד בשנת עשרים:

בשלמא דרבי ודר' יוסי בן כיפר לא קשיין. אהדדי למהוי מתני' משבשתא דמר כב"ש ודמר כב"ה דמתני':

בקדשים. היכא דכתיב כבש בן שנתו:

מעת לעת. מיום ליום ולא אמרינן למנין עולם שתכלה שנתו ערב ר"ה:

שבבן ושבבת. קסבר היינו בן עשרים שנה ובת עשרים שנה דמתני' אלמא מעת לעת בעינן אליבא דהאי תנא והנך דלעיל סברי לה כעולא:

שתי שנים שבשדה אחוזה. המוכר שדה אחוזה לחבירו אינו מותר לגואלה בפחות משתי שנים שיאכלנה לוקח שתי שנים כדכתיב (ויקרא כה) במספר שני תבואות ימכר לך ומכאן ואילך אם בא לגאול גואל ומחשב לו פירות של שתי שנים לפי חשבון הדמים שמכרה לו לפי שנים הבאים עד היובל שהלוקח שדה מחבירו יודע שיחזירו לו ביובל ואם היו עד היובל עשר שנים ומכרה לו בעשרה ליטרין נמצא קונה פירות של כל שנה בליטרא:

שני תבואות. מיעוט שני שנים וכתוב תבואות ומשמע כל תבואות של שתי שנים להביא תבואה שלישית ושלש תבואות לא משכחת לה בשתי שנים אלא מעת לעת כגון מכרה לו באלול מלאה פירות נמצא אוכלן ואוכל תבואה עד שיחזור ויקצור קודם אלול הבא הרי שתי תבואות בשנה אחת ועוד יאכל תבואה השנית שהיא שנה השלישית לפי מנין העולם:

אמר רב:

הלכתא בכולי פרקא: מעת לעת.

ועולא אמר:

דתנן - תנן,

ודלא תנן - לא תנן.

בשלמא לעולא: היינו דקתני הכא: **"יום אחד"**, והכא לא קתני. אלא לרב: ליתני!

ועוד,

תנא 264:

"רבי יוסי בן כיפר אומר משום רבי אליעזר:

שנת עשרים שניצאו ממנה שלשים יום - הרי היא כשנת עשרים לכל דבריה.

וכן הורה רבי בלוד:

שנת שמנה עשרה שניצאו ממנה שלשים יום - הרי היא כשנת שמנה עשרה לכל דבריה."

בשלמא דרבי ודרבי יוסי בן כיפר - לא קשיא: הא - כבית שמאי, הא - כבית הלל.

אלא לרב קשיא!

תנאי היא:

דתנא:

"שנה" 265 (ויקרא יב, ו) האמורה בקדשים,

"שנה" 266 (ויקרא כה, כט) האמורה בבתי ערי חומה,

שתי שנים שבשדה אחוזה 267 (ויקרא כה, טו),

"שש שנים" שבעבד עברי 268 (שמות כא, ב),

וכן שבבן ושבבת - בולן מעת לעת."

שנה האמורה בקדשים - מנא לן?

אמר רב אחא בר יעקב:

אמר קרא: **"כבש בן שנתו"** (ויקרא יב, ו) -

שנתו" - שלו,

ולא שנה של מנין עולם.

"שנה" האמורה בבתי ערי חומה" - מנלן?

אמר קרא: **"עד תם שנת ממקרו"** (ויקרא כה, כט) -

"ממקרו" - שלו,

ולא שנת של מנין עולם.

"שתי שנים שבשדה אחוזה" - מנלן?

מחא, אמר קרא: "במספר שני תבואות ימכר לך" (ויקרא כה, טו) - פעמים שאתה מוכר שלשה תבואות בשתי שנים.

"שש שנים" שבעבד עברי" - מנלן?

264 כתבי יד. גירסת וילנא: תני

265 ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן שנתו לעלה וכן יונה או תר להטאת אל פתח אהל מועד אל הכהן

266 ואיש כי ימכר בית מושב עיר חומה והיתה גאלתו עד תם שנת ממקרו ימים תהיה גאלתו

267 במספר שנים אחר היובל תקנה מאת עמיתך במספר שני תבואות ימכר לך

268 מי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשביעת יצא להפשי חנם

269 כתבי יד. וכך גם גירסת הברייתא לעיל. גירסת וילנא: שנה

אָמַר קָרָא: "שִׁשִּׁי שָׁנִים יַעֲבֹד וּבְשִׁבְעִית" (שמות כא, ב) "וּבְשִׁבְעִית" - נְמִי יַעֲבֹד.

"שִׁבְבֹן וְשִׁבְבַת" - לְמַאי הִלְכְתָּא?

אָמַר רַב גִּידֵל אָמַר רַב:
לְעֻזָּן עֲרָכִין.

וְרַב יוֹסֵף אָמַר:
לְפָרְקִין דְּיוֹצָא דוֹפֹן.

אָמַר לִיה אַבְיִי:
מִי פְּלִיגָתָּ?

אָמַר לִיה: לֹא.
הוּא אָמַר: חֲדָא,
וְאַנָּא אָמִינָא: חֲדָא,
וְלֹא פְּלִיגִינן.

וְהָכִי נִמְי מִסְתַּבְּרָא,
דְּאִי סְלָקָא דְעֵתָּהּ: פְּלִיגִי - מֵאֵן דְּאָמַר לְעֲרָכִין לֹא אָמַר לְיוֹצָא דוֹפֹן,
וְהָאָמַר רַב: הִלְכְתָּא בְּכוּלָּהּ פְּרָקִין - מַעַת לְעַת.

אֵלָּא לְמֵאֵן דְּאָמַר: לְעֲרָכִין - מֵאִי טַעְמָא לֹא אָמַר לְיוֹצָא דוֹפֹן?

דוּמִיא דְהֵנָּה,
מָה הֵנָּה - דְּכִתְיָבֵן,
אָף הֵינִי - נְמִי דְּכִתְיָבֵן.

וְאִידָּהּ?

הָאִי "שִׁבְבֹן וְשִׁבְבַת" שֶׁב "זָכַר"²⁷⁰ (ויקרא כז, ג) וְשֶׁב "נִקְבָּה"²⁷¹ (ויקרא כז, ד) מְבַעֵי לִיה.

אָמַר רַב יַצְחָק בְּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר:
הִלְכָּה כְּרַבִּי יוֹסִי בֶן כִּיפָר שְׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר.

אָמַר רַבִּי זִירָא:
אֲזַכָּה וְאִיֶּסֶק וְאֶגְמַר לְשִׁמְעֵתָא מְפּוּמִיָּה דְמָרָא,
כִּי סְלִיק, אֲשַׁכְחִיָּה לְרַבִּי אֶלְעָזָר,
אָמַר לִיה: אֲמַרְתָּ הִלְכָּה כְּרַבִּי יוֹסִי בֶן כִּיפָר?
אָמַר לִיה: מִסְתַּבְּרָא אָמְרִי, מִדְּכוּלִּיָּה פִירְקִין תְּנִי "יוֹם אֶחָד" וְהָכָא לֹא קָתַנִּי,
שְׁמַע מִינָּה: מִסְתַּבְּרָא כּוֹתִיָּה.

הדרן עלך יוצא דופן

רָס"י
בשביעית נמי יעבוד. כגון נמכר בניסן וכשיגיע תשרי של שביעית עברו שש למנין עולם והוא יעבוד עד ניסן:
לערכין. דהיכא דכתיב (ויקרא כז) מבן ששים שנה ומעלה פשיטא לן דשנת ששים כלמטה דהא ומעלה כתיב אבל בן חמש שנים דלא כתיב (שם) אלא מבן חמש שנים ועד בן עשרים שנה ולא כתיב מבן חמש שנים ומעלה אי לא אשמועינן הכא מעת לעת הוה אמינא שנת חמש כלמעלה להכי אשמועינן הכא דבעינן ה' שנים מלאים בכלל ערך הראשון שהוא מועט:
לפרקין דיוצא דופן. להיכא דלא תנן ויום אחד כגון בן עשרים ובת עשרים:
מ"ט לא אמר ליוצא דופן. הואיל וס"ל נמי בהנך מעת לעת:
דומיא דהנך. כלומר אף על גב דבהנך דיוצא דופן הוי נמי מעת לעת מיהו האי שבבן ושבבת דמתניתין לא איירי בהן כלל דהא דומיא דקדשים וערי חומה ועבד עברי קתני דכתיבן הלכך ערכין נמי כתיבן אבל שנת עשרים לענין שערות לא כתיבי באורייתא אלא הלכתא היא:
שבזכר ושבנקבה מיבעי ליה. לישנא דקרא דכתיב (שם) ולנקבה עשרת שקלים אלא בן ובת לישנא דמתניתין היא בן עשרים ובת עשרים:
אזכה ואיסק. לארעא דישראל לאתריה דרבי אלעזר בן פדת:
ואגמר שמעתא. דרבי יצחק בר נחמני:
מפומיה דמרא. רבי אלעזר:

²⁷⁰ והיה ערך הזכר מן עשרים שנה ועד בן ששים שנה והיה ערך המשמים שקל כסף בשקל הקדש
²⁷¹ ואם נקבה הוא והיה ערך שלשים שקל